

YÖNETMELİK

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından:

**TAVUK VEBASI HASTALIĞINA KARŞI KORUNMA VE
MÜCADELE YÖNETMELİĞİ****BİRİNCİ KISIM****Genel Hükümler****BİRİNCİ BÖLÜM****Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar****Amaç**

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; avian influenza veya tavuk vebası ya da kuş gribi olarak adlandırılan hastalığa karşı hazırlıklı olmak, hastalıktan korunmak ve hastalıkla mücadele etmek için alınması gereken tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik;

a) Avian influenza hastalık riskine karşı hazırlıklı olunması, hastalığa karşı koruyucu önlemlerin alınması, hastalığın erken tespit edilerek izlenmesi ve yetkililerin ve yetiştirici birliklerinin bilgilendirilmesi için alınması gereken koruyucu önlemleri,

b) Kümes hayvanlarında ve kapalı alanlarda beslenen kuşlarda avian influenza salgını olduğunda ve avian influenza virüslerinin memelilere olası bulaşmasının erken tespiti durumunda uygulanacak minimum kontrol önlemlerini,

c) Kanatlı orijinli influenza virüslerinin diğer türlere bulaşmasını engellemek için diğer ek önlemleri, kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik;

a) 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 4 üncü maddesi ile 3/6/2011 tarihli ve 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7 nci maddesi hükümlerine dayanılarak,

b) Avian influenza'nın kontrol altına alınması için önlemlerine ilişkin 92/40/EEC sayılı direktifin iptaline dair 20/12/2005 tarihli ve 2005/94/EC sayılı Avrupa Birliği Konsey Direktifine paralel olarak, hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Acil durum planı: Avian influenza ile ilgili oluşacak acil durumlarda devreye sokulacak ve ihtiyaç duyulması hâlinde güncellenecek planı,

b) Avian influenza/Tavuk vebası/Kuş gribi: Ek-1'de belirtilen influenza enfeksiyonlarından herhangi birisini,

c) Bakanlık: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığını,

ç) Birincil mihrak: İlk defa görülen veya epidemiyolojik bağlantısı olmadan aynı veya farklı bir bölgede ortaya çıkan ilk avian influenza mihrakını,

d) Diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlar: Bu maddenin birinci fıkrasının (r) bendinde belirtilen kümes hayvanları dışındaki, gösteri, sergi, yarış, müsabakalar, yetiştirme ve satma için kapalı alanda tutulan kuşları,

e) Düşük patojeniteli avian influenza (LPAI): Ek-1'in ikinci ve üçüncü fıkrasının (b) bentlerinde belirtilen avian influenza enfeksiyonlarından herhangi birisini,

f) Enfekte hayvanların aşıli hayvanlardan ayırt edilmesi yöntemi (DIVA yöntemi): Saha virüsüne karşı oluşan antikorları tespit etmek amacıyla diagnostik test uygulanarak aşıli/enfekte ve aşıli/enfekte olmayan hayvanların ayırımı sağlayan ve aşılanmamış gözcü kuşların kullanıldığı yöntemi,

g) Enfekte olduğundan şüphelenilen kümes hayvanı veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlar: Avian influenza hastalığının varlığını gösterecek şekilde klinik belirti veya post-mortem lezyonları gösteren veya laboratuvar testlerine reaksiyon veren kümes hayvanı veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşları,

ğ) Günlük civciv: Yetmişiki saatten küçük ve henüz beslemeye alınmamış olan bütün kümes hayvanlarını ve beslemeye alınsın veya alınmasın yetmişiki saatten küçük carina moschata olarak isimlendirilen moskova ördeklerini veya moskova ördeklerinin melezi ırklarını,

h) İl müdürlüğü: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı il müdürlüğünü,

ı) İlçe müdürlüğü: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ilçe müdürlüğünü,

i) İmha: İnsan tüketimine sunulmayacak olan itlaf edilen kanatlı hayvanların veya hayvansal ürünlerinin

toplanması, nakil edilmesi, depolanması ve bu Yönetmelikte belirtilen şekilde çukura gömülme yöntemi veya yakma ünitelerinde yakılarak yok edilmesini,

j) İmha edilecek karkas: İnsan tüketimi için uygun olmayan, ölen veya öldürülen kümes hayvanları veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlar veya bunların parçalarını,

k) İşletme: Kümes hayvanı veya kapalı alanda tutulan kuşların beslendiği ve korunduğu üretme çiftliklerini, kuluçkahaneleri, sirkleri, hayvanat bahçeleri, evcil hayvan dükkanları, kuş pazarları ve kuşhane gibi hayvancılık birimlerini,

l) İşletme sahibi: Ticari veya ticari olmayan amaçlarla, kümes hayvanı veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların gerçek veya tüzel kişi olarak sahibi olan veya bunların bakımı ile yükümlü olan kişi veya kişileri,

m) Karantina: Veteriner servisi tarafından belirlenen hayvanların belirlenen bir süre boyunca zorunlu olarak diğer hayvanlardan doğrudan veya dolaylı şekilde izole edilerek gözlem ve kontrol altında tutulmasını,

n) Karkas: Tekniğine uygun olarak kesilmiş, kanı akıtılmış, tüyleri yolunmuş, içi boşaltılmış, baş ve ayakları kesilmiş, yıkama ve soğutma işlemi görmüş ve suyu sızdırılmış bir bütün hâlindeki kasaplık kanatlı hayvan gövdesini,

o) Kesim: Memeli, kümes hayvanı veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların insan tüketimine sunulması için kanı akıtılarak öldürülmesi işlemi,

ö) Kontak işletme: Avian influenza hastalığından şüpheli veya enfekte işletmelerle konumu nedeniyle, insan, hayvan, araç ve diğer yollarla herhangi bir şekilde teması bulunduğu tespit edilen işletmeleri,

p) Kümes: Kümes hayvanları veya kapalı alanda tutulan kuşların bir arada tutulduğu tek bir üretim ünitesini,

r) Kümes hayvanı: Yumurta ve et üretimi veya herhangi bir yetiştirme amacıyla beslenen veya kapalı alanda tutulan tüm kanatlıları,

s) Kümes hayvanı bölümü veya kapalı alanda tutulan diğer kuşlar bölümü: Uygun gözetim, kontrol ve biyogüvenlik önlemleri olan belirgin bir sağlık durumuna sahip kümes hayvanı veya kapalı alanda beslenen kanatlı alt popülasyonu barındıran ortak biyogüvenlik yönetim sistemi olan kümes hayvanı işletmelerini,

ş) Memeli: Memeliler sınıfından bir hayvanı,

t) Mihrak: Yetkili otorite tarafından avian influenza hastalığı varlığının doğrulandığı hastalığın seyri, yerleşim yerinin topoğrafik yapısı, kümes hayvanlarının kapalı alanlarda tutulup tutulmadığı dikkate alınarak belirlenen işletme veya yerleşim yeri veya bölgeyi,

u) Öldürme: Kesim işlemi dışında memelilerin, kümes hayvanlarının veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların ölümüne neden olan herhangi bir işlemi,

ü) Resmî denetim: Bu Yönetmelik hükümlerinin mevzuata uygun olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin denetimini,

v) Resmî gözetim: Avian influenza nedeniyle ilgili olarak bir işletmede bulunan kümes hayvanı veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların veya memelilerin sağlık durumunun yetkili otorite tarafından dikkatli bir şekilde izleme çalışmalarını,

y) Resmî kayıtlı nadir görülen kümes hayvanı veya kapalı alanda tutulan nadir kuşlar: Acil Durum Planında yetkili otoriteler tarafından nadir ırk olarak belirtilen herhangi bir kümes hayvanı veya kapalı alanda tutulan kuşları,

z) Resmî veteriner hekim: Bakanlık tarafından atanmış ve Bakanlık tarafından yetkilendirilen veteriner hekimi,

aa) Şüpheli mihrak: Resmî veteriner hekimin avian influenza hastalığının varlığından şüphelendiği, hastalığın seyri, yerleşim yerinin topoğrafik yapısı, kümes hayvanlarının kapalı alanlarda tutulup tutulmadığı dikkate alınarak belirlenen işletme veya yerleşim yeri veya bölgeyi,

bb) Teşhis kılavuzu: Hastalığa ait teşhis rehberini,

cc) Ticari kümes hayvanı işletmesi: Kümes hayvanlarının ticari amaçla barındırıldığı işletmeleri,

çç) Ticari olmayan kümes hayvanı işletmesi: Kendi ihtiyaçları veya tüketimleri için kümes hayvanı veya kapalı alanda tutulan diğer kuşları işletmelerinde barındıran veya ev hayvanı olarak bulunduran ticari amaçlı olmayan kümes hayvanı işletmelerini,

dd) Ulusal aşı bankası: Bakanlık tarafından uygun görülen bir yerde avian influenza aşılarının depolanması için belirlenen kurumu,

ee) Ulusal referans laboratuvarı: Avian influenza veya tavuk vebası ya da kuş gribi olarak adlandırılan hastalık ile ilgili olarak fonksiyon ve görevleri Ek-2'de açıklanan ve Bakanlıkça yetkilendirilen laboratuvarı,

ff) Üretim birimi: Yerleşimi ve orada bulunan kümes hayvanı veya kapalı alanda tutulan diğer kuşların günlük idareleri bakımından, aynı işletmedeki diğer birimlerden tamamen bağımsız olduğu resmî veteriner hekim tarafından onaylanan birimi,

gg) Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü: Avian influenza hastalığının teşhisinden, mücadelesinden ve gözetim programlarından sorumlu olan doğrudan Bakanlığa bağlı enstitü müdürlüğünü,

ğğ) Yabani kuş: Herhangi bir işletmede tutulmayan serbest yaşayan kuşu,

hh) Yetkili otorite: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatında görev yapan 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ve/veya bu Yönetmelik çerçevesinde fiziksel kontrolleri ve idari işleri yerine getirmekle yükümlü olan yetkililiği veya bu yetkilerin devredildiği otoriteyi,

ı) Yüksek patojenik avian influenza (HPAI): Ek-1'in ikinci ve üçüncü fıkrasının (a) bentlerinde belirtilen avian influenza enfeksiyonlarından herhangi birisini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Koruyucu Biyogüvenlik, Gözetim, Hastalık Bildirimi ve Epidemiyolojik Araştırmalar

Koruyucu biyogüvenlik önlemleri

MADDE 5 – (1) Yetkili otorite tarafından belirlenerek işletmelere bildirilen koruyucu biyogüvenlik önlemlerine işletmeler tarafından uyulur.

Gözetim programları

MADDE 6 – (1) Bakanlık tarafından;

a) Farklı kümes hayvanı türlerinde kanatlı influenza virüsünün H5 ve H7 alt tipleri ile oluşan enfeksiyon yaygınlığını belirlemek,

b) Herhangi bir avian influenza virüsüyle ilgili vahşi kuşların oluşturduğu tehlike hakkında düzenli olarak gerçekleştirilen risk değerlendirmelerine dayanarak bilgi edinmek, amacıyla gözetim programları yürütülür.

(2) Bakanlık tarafından uygulamaya konulan gözetim programları il/ilçe müdürlükleri ile veteriner kontrol ve araştırma enstitüsü müdürlükleri tarafından gerçekleştirilir.

Hastalığın bildirimi

MADDE 7 – (1) Avian influenza hastalığından şüpheli veya varlığından haberdar olan hayvan sahipleri ve bakıcıları, veteriner hekimler ile muhtarlar, köy korucuları, celepler, çobanlar, gemi kaptanları, istasyon ya da gümrük memur veya idarecileri gibi ilgililer tarafından yetkili otoritelere, yetkili otoriteler tarafından da derhal Bakanlığa bildirilir.

(2) Ayrıca il/ilçe müdürlüklerince kesimhanelerde/kombinalarda, taşıma araçlarında, sınır kontrol noktalarında, diğer sınır yerlerinde, karantina tesislerinde ve diğer mekânlarda kümes hayvanları veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlarda avian influenza hastalığının teşhis edilmesi durumunda Ek-3'e uygun olarak Bakanlığa hastalık bildirimi yapılır.

(3) İl/ilçe müdürlüklerince avian influenza nedeniyle şüphe sonucunda izlemeye alınan memeli hayvanlarda yapılan gözlem sonuçları hakkında da Bakanlığa bilgi verilir.

Epidemiyolojik araştırmalar

MADDE 8 – (1) Epidemiyolojik araştırmalar, 60 ıncı maddede belirtilen Acil Durum Planı içerisinde oluşturulan mihrak araştırma formuna göre yapılır.

(2) Epidemiyolojik araştırmalar yapılırken aşağıdaki bilgilerin tam ve eksiksiz olmasına dikkat edilir.

a) Avian influenza hastalığının işletmede veya nakliyat sırasında görülme süresi,

b) Avian influenza hastalığının muhtemel kaynağı,

c) İşletme ile kontak olan işletmelerin belirlenmesi,

ç) Avian influenza virüsünün yayılmasına neden olabilecek kümes hayvanlarının veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların, teknik ve sağlık personelinin, çalışanların, memeli hayvanların, araçların veya herhangi bir materyalin taşınması veya hareketlerinin tespit edilmesi.

(3) Bakanlık tarafından bu Yönetmelikte yer alan önlemlere benzer ek kontrol önlemleri ile istisnai durumların uygulanıp uygulanmayacağına karar verilirken yapılan epidemiyolojik araştırmalar dikkate alınır.

(4) Yapılan epidemiyolojik araştırmalar başka illere avian influenza hastalığının bulaşabileceğini ortaya koyuyorsa, Bakanlık ve diğer ilgili illerdeki il müdürlüklerine bilgi verilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Şüpheli Mihraklar

Şüpheli mihraklarda alınacak önlemler

MADDE 9 – (1) Şüpheli mihraklarda, resmî veteriner hekim tarafından avian influenza hastalığının varlığını doğrulamak için hemen araştırmaya başlanır. Yapılan araştırma sonucunda avian influenza hastalığından şüphe edilmesi durumunda usulüne uygun olarak marazi madde alınarak, işletmeye geçici kordon konur ve karantina tedbirleri alınır. Ayrıca ikinci ve üçüncü fıkrada belirtilen önlemlerin uygulanması sağlanır.

(2) Resmî veteriner hekim tarafından şüpheli mihraklarda aşağıdaki önlemler alınır.

a) Kümes hayvanları veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlar ve bütün memeliler sayılır ve türlerine göre sayıları belirlenir.

b) İşletmelerde bulunan hasta, ölü veya enfekte olma şüphesi bulunan kümes hayvanları, diğer kapalı alanda beslenen kuşların ve evcil memelilerin sayısını gösteren bir liste hazırlanır. Bu liste, işletmeler tarafından şüpheli hastalık süresi boyunca yumurtlama, kuluçkadan çıkan civcivler, çıkım ve ölümleri içerecek şekilde güncellenir ve resmî veteriner hekim tarafından yapılan kontrollerde istenmesi durumunda resmî veteriner hekime sunulur.

c) İşletmede bulunan kümes hayvanları veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlar barındıkları binalara alınır

ve kapalı şekilde tutulur. Bu durumun uygulanmadığı durumlarda veya hayvan refahı söz konusu olduğunda bu hayvanlar aynı işletmede bulunan diğer kümes hayvanları veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlarla temas etmeyecekleri başka bir kapalı bölümde tutulur. Bu hayvanların yabancı kuşlarla temas etmemesi için uygun bütün önlemler alınır.

ç) İşletmeye, kümes hayvanı veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların giriş çıkışına izin verilmez.

d) İşletmede bulunan kümes hayvanları, diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlar, ölü hayvan karkasları, kümes hayvanı eti, kümes hayvanı yemi, aletler, çöp, dışkı, kümes hayvanları veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların gübresi, kullanılmış altlık veya hastalık taşıması muhtemel herhangi bir malzeme, avian influenza hastalığı riskini minimuma indirmek için uygun biyogüvenlik tedbirlerini takip eden resmî veteriner hekimin izni olmadan işletme dışına çıkarılamaz.

e) Yumurtaların işletme dışına çıkarılmasına izin verilmez.

f) İnsanlar, evcil memeli hayvanlar, araçlar, alet ve malzemelerin işletmeye giriş ve çıkışları şartlara ve yetkili otoritenin iznine bağlıdır.

g) İşletmede kümes hayvanları veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların bulunduğu binaların giriş ve çıkışlarında resmî veteriner hekimin talimatına uygun olarak dezenfeksiyon yapılır.

(3) Resmî veteriner hekim tarafından bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinde belirtilen epidemiyolojik çalışmalar eksiksiz olarak gerçekleştirilir.

(4) Resmî veteriner hekim tarafından birinci fıkra ile çelişmeyecek şekilde, daha sonra aynı işletmede çıkabilecek diğer vakalardan da numune alınıp gönderilebilir. Böyle durumlarda resmî veteriner hekim, ikinci fıkrada alınan önlemler devam ederken tekrar bu önlemlerin alınmasına gerek olmadığını dikkate alarak, hepsini veya bir kısmını göz ardı ederek uygulamalara devam edebilir.

Şüpheli mihraklardaki işletmelerde uygulanacak bazı önlemlerin istisnai durumları

MADDE 10 – (1) Şüpheli mihraklardaki işletmelerde uygulanacak bazı önlemlerin istisnai durumları aşağıda belirtilmektedir.

a) Resmî veteriner hekim, risk değerlendirmelerini temel alarak uygulanan önlemler ile kanatlıların ve ürünlerinin varış yerini göz önüne alarak 9 uncu maddenin ikinci fıkrasının (c), (ç) ve (d) bentlerinde belirtilen önlemlerden ayrı olarak bazı istisnai önlemleri kabul edebilir.

b) Resmî veteriner hekim, ticari olmayan işletmelerde bulunan diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlar için 9 uncu maddenin ikinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen bazı istisnai önlemleri kabul edebilir.

c) Yetkili otorite 9 uncu maddenin ikinci fıkrasının (e) bendine istisna olarak işletmeden yumurtaların çıkarılması, yumurta ürünleri üreten işletmelere doğrudan gönderilmesi ve Ek-4'te belirtilen şartların yerine getirilmesi durumunda izin verebilir veya imha edilmesini isteyebilir.

Şüpheli mihraklardaki işletmelerde uygulanacak önlemlerin süresi

MADDE 11 – (1) 9 uncu maddede belirtilen şüpheli mihraklardaki işletmelerde alınan önlemler, resmî veteriner hekim avian influenza şüphesinin tamamen ortadan kalktığına emin olana kadar devam eder.

Epidemiyolojik araştırmalara göre belirlenecek önlemler

MADDE 12 – (1) Şüpheli işletmelerin yüksek yoğunlukta kümes hayvanının bulunduğu bölgede yer alması durumunda, epidemiyolojik araştırmanın ilk bulguları da dikkate alınarak, yetkili otorite veya Bakanlık tarafından aşağıda belirtilen önlemler alınır.

a) Belirlenen bölge veya ülke genelinde kümes hayvanlarının veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların veya yumurtaların giriş ve çıkışı, kanatlı sektörü tarafından kullanılan araçların hareketine yetkili otorite veya Bakanlık tarafından geçici kısıtlamalar getirilebilir.

b) Evcil memelilerin hareketlerine de (a) bendinde belirtilen kısıtlamalar getirilebilir, ancak bu durum doğruluğu ispatlanmadığı sürece yetmişiki saati geçemez.

c) 13 üncü maddede belirtilen mihraklardaki önlemler şüpheli işletmelere de uygulanabilir. Ancak şartların uygun olması durumunda aynı işletmede bulunan üretim bölümlerinden sadece şüpheli üretim bölümüne uygulanması ile kısıtlı olabilir. Teşhis Kılavuzuna uygun olarak şüpheli işletmelerde bir risk görülmesi nedeniyle kümes hayvanları veya diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların öldürülmesi durumunda hastalığın teyit edilmesi veya olmadığının ispatlanması için bu hayvanlardan numuneler alınır.

ç) Şüpheli mihrak etrafında geçici kontrol bölgesi oluşturulabilir ve 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen önlemlerin hepsi veya bir kısmı bu bölge içerisindeki işletmelere gerektiği takdirde uygulanabilir.

İKİNCİ KISIM

Yüksek Patojenik Avian İnfluenza (HPAI)

BİRİNCİ BÖLÜM

İşletmeler, Ayrı Üretim Bölümleri ve Kontak İşletmeler

Salgınlara doğrudanlığı işletmelerde alınacak önlemler

MADDE 13 – (1) HPAI salgını durumunda, yetkili otorite 9 uncu maddenin ikinci ve üçüncü fıkrası ile aşağıda belirtilen önlemleri almak zorundadır.

a) İşletmedeki kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar gecikmeksizin resmî denetim altında öldürülür. Öldürme işlemi ve özellikle taşıma, avian influenza yayılma riski yaratılmayacak şekilde gerçekleştirilir. Bununla beraber, avian influenza'nın yayılma riskinin değerlendirilmesine bağlı olarak, yetkili otorite kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar için istisnai davranabilir. Yetkili otorite, avian influenza hastalığının yabani kanatlılara yayılmasını engellemek için işletmede uygun önlemler alabilir.

b) İşletmedeki bütün karkaslar ve yumurtalar resmî denetim altında imha edilir.

c) İşletmede HPAI'nın fark edildiği tarih ile 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen önlemlerin uygulanması arasındaki süre boyunca işletmeden elde edilen yumurtalardan çıkan kümes hayvanları resmî gözetim altında tutulur ve hastalık teşhis kılavuzuna uygun olarak araştırmalar yapılır.

ç) HPAI'nın işletmeye muhtemel giriş tarihi ile 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen önlemlerin uygulanması arasındaki süre boyunca kesilen kümes hayvanlarının eti ve elde edilen yumurtalar toplanarak uygun bir yerde resmî gözetim altında imha edilir.

d) Kontamine olması muhtemel bütün maddeler, yem ve atıklar resmî veteriner hekimin talimatı doğrultusunda imha edilir veya kanatlı influenza virüsünün tamamen ortadan kalktığını garanti eden bir işleme tabi tutulur.

e) Kontamine olması muhtemel gübre ve altlıklar için 50 nci maddede belirtilen uygulamalardan bir veya birkaçına uygun olarak işlem yapılır.

f) Karkaslar imha edildikten sonra, bu karkasların yetiştirildiği kümesler, otlaklar, olası kontamine aletler ve kümes hayvanları ve kapalı alanlarda beslenen kuşların nakillerinde kullanılan araçlar, karkaslar, et, yumurta, yem, gübre, altlık ve olası kontamine materyaller için 50 nci maddeye göre gereği yapılır.

g) Kapalı alanlarda beslenen kuşların veya evcil memelilerin resmî veteriner hekimin izni olmaksızın işletmeye giriş çıkışına izin verilmez. Bu kısıtlama, insanlar ve yaşam alanından geçiş yapan evcil memelileri kapsamaz.

ğ) Primer salgın söz konusu olduğunda, genetik alt tipi tanımlamak için teşhis kılavuzundaki laboratuvar prosedürlerine uygun olarak izole edilen virüs hem ulusal avian influenza referans teşhis laboratuvarına hem de Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatının uluslararası referans laboratuvarlarından birine gönderilir.

Salgın doğrulandığında ticari işletmelere ilişkin istisnai durumlar

MADDE 14 – (1) 13 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi ile 15 inci ve 16 ncı maddeler gereğince uygulanacak istisnai durumlarla ilgili risk değerlendirmesine dayandırılarak hazırlanan usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(2) Yetkili otorite, 15 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde ve 16 ncı maddede açıklanan istisnai herhangi bir durumu uygulayacağı hallerde durumu derhal Bakanlığa bildirir ve avian influenza hastalığının yayılmasını önlemek için gereken tedbirleri alır.

Salgın doğrulandığında ticari olmayan işletmelere ilişkin istisnai durumlar

MADDE 15 – (1) Yetkili otorite tarafından bazı işletmelerde aşağıda belirtilen istisnai durumlar uygulanabilir.

a) Ticari olmayan bir işletme, sirk, hayvanat bahçesi, hayvan satış dükkanı, millî park, bilimsel amaçla veya soyu tükenmekte olan türlerin korunması için veya resmî kayıtlı nadir olarak bulunan kanatlı ırklarının bulunduğu kapalı alanda, bir HPAI salgını olduğunda hastalığın kontrolünü tehlikeye atmaksızın 13 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen önlemlerin bazılarını dikkate almayabilir. Bu bentte belirtilen şekilde bir istisnai durum söz konusu olduğunda ilgili kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar için aşağıdaki tedbirleri alır.

1) Kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar işletmeye ait bina içerisinde tutulur, eğer bu mümkün değilse veya hayvanların sağlığı ve refahı tehlikede ise işletmedeki diğer kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar ile temas etmeyecek şekilde aynı işletmeye ait başka bir yerde muhafaza edilirler. Bu hayvanların yabani kuşlarla temas etmemesi için gereken bütün önlemler alınır.

2) Teşhis kılavuzuna uygun olarak gözetim ve testlere tabi tutulurlar. Laboratuvar testleri ile HPAI'nın yayılma riski olmadığı belirlenene kadar nakledilemezler.

3) Kesim veya diğer bir işletmeye nakilleri dışında kendi işletmelerinden dışarı çıkarılamazlar. Ancak, resmî yetkili otoritenin talimatına uygun olarak ülke içerisinde başka bir işletmeye götürülebilir veya götürülecek ülkenin iznine tabi olarak başka bir ülkeye nakledilebilirler.

b) Yetkili otorite, yumurta ürünleri üretim merkezlerine gönderilecek yumurtaları, 13 üncü maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinde belirtilen önlemlerden istisnai tutabilir. Yumurtaların işletmeden çıkarılması için Ek-4'te belirtilen şartlar uygulanır.

Farklı üretim birimlerindeki HPAI salgını durumlarında alınacak önlemler

MADDE 16 – (1) İki veya daha fazla üretim biriminin bulunduğu bir işletmede HPAI salgını olursa, resmî yetkili otorite HPAI'dan hiç şüphelenilmeyen kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların bulunduğu üretim birimleri için 13 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen önlemlerin bazılarını hastalık kontrolünü tehlikeye düşürmeksizin istisnai tutabilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen istisnaların; işletme yapısını, büyüklüğünü, uygulamalarını, kümes tipini, yem, su kaynağı, aletler, çalışanlar ve işletmeyi ziyaret edenleri, dikkate alarak resmî veteriner hekimin yerleşim ve kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların günlük bakımı açısından diğer üretim birimlerinden tamamen bağımsız olduğuna kanaat getirdiği iki veya daha fazla üretim birimi için geçerli olması esastır.

Kontakt işletmelerde alınacak önlemler

MADDE 17 – (1) Yetkili otorite, yapılan epidemiyolojik araştırmalara dayanarak bir işletmenin kontak işletme olup olmadığına karar verir. Yetkili otorite tarafından kontak işletmelerde aşağıdaki önlemler alınır. Yetkili otorite,

a) Teşhis kılavuzuna uygun olarak HPAI'nın varlığı ortadan kalkana kadar, kontak işletmede, 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen önlemlerin alınmasını sağlar.

b) Epidemiyolojik araştırmalara dayanarak; kontak işletme, özellikle kanatlı popülasyonunun yoğun olduğu bir bölgede bulunuyorsa 13 üncü maddede belirtilen önlemleri alabilir. 13 üncü maddede belirtilen önlemlerin kontak işletmede uygulanmasına ilişkin göz önünde bulundurulacak ana kriterler Ek-5'te belirtilmiştir.

c) Kontakt işletmelerde kümes hayvanlarının veya kapalı alanlarda beslenen kuşların öldürülmesi halinde, HPAI virüsünün varlığını veya ortadan kalktığını doğrulamak için teşhis kılavuzuna uygun olarak numuneler alınmasını sağlar.

ç) Kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların öldürüldüğü veya imha edildiği ve daha sonra da avian influenza teşhisi konan herhangi bir işletmede, olası kontamine binalar ve aletler ve kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar, karkaslar, et, yem, gübre, altlık ve kontamine olması muhtemel diğer materyallerin 50 nci maddede belirtilen prosedürlerden bir ya da birden fazlasının uygulanmasını sağlar.

İKİNCİ BÖLÜM

Koruma, Gözetim ve Diğer Kısıtlanmış Alanlar

HPAI salgını durumunda koruma, gözetim ve diğer kısıtlı alanlar oluşturulması

MADDE 18 – (1) Yetkili otorite, bir HPAI salgını tespit etmesi halinde acilen aşağıda belirtilen alanları oluşturur.

a) Mihrak etrafında yarıçapı en az 3 kilometre olacak şekilde bir koruma alanı,

b) Koruma alanını da içerecek şekilde mihrak etrafında yarıçapı en az 10 kilometre olacak şekilde bir gözetim alanı.

(2) Ticari olmayan bir işletme, sirk, hayvanat bahçesi, hayvan satış yerleri, millî park, bilimsel amaçla veya soyu tükenmekte olan türlerin korunması amacıyla yetiştirilen diğer kanatlıların veya resmî olarak kayıtlı bulunan nadir kanatlı ırklarının bulunduğu kapalı alanda bir HPAI salgını doğrulanırsa, yetkili otorite bir risk değerlendirmesinin ardından, koruma ve gözetim alanlarının oluşturulması ve bu alanlarda alınacak tedbirlere ilişkin İkinci Kısımın ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerindeki koşullardan bazılarını hastalığın kontrolünü tehlikeye düşürmeksizin istisna tutabilir.

(3) Bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen koruma ve gözetim alanları oluşturulurken yetkili otorite tarafından aşağıdaki kriterler göz önüne alınır.

a) Epidemiyolojik araştırmalar,

b) Coğrafi durum ve doğal sınırlar,

c) İşletmenin yerleşim yeri ve uzaklığı ile işletmedeki kanatlı hayvan sayısı,

ç) Kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların yer değiştirme şekli ve ticareti,

d) Kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların öldürülmesi ve imhası söz konusu ise koruma ve gözetim alanları içerisinde onların karkaslarını, gübre ve altlıklarının hareketinin kontrolünü sağlamak için yeterli personel bulundurulması.

(4) Yetkili otorite, üçüncü fıkrada belirtilen kriterleri dikkate alarak koruma ve gözetim alanlarının etrafında veya yakınında farklı kısıtlanmış alanlar oluşturabilir.

(5) Koruma, gözetim veya diğer kısıtlı alanlar farklı bir ülkenin topraklarını kapsıyorsa, ilgili ülkelerin yetkili otoriteleri ile bu alanların oluşturulması için işbirliği yapılır.

Koruma ve gözetim alanlarında alınması gereken önlemler

MADDE 19 – (1) Yetkili otorite, koruma ve gözetim alanlarında aşağıdaki önlemleri alır.

a) Avian influenza virüsünün bulaşmasına neden olabilecek, kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar; et, yumurta, karkas, yem, altlık ve enfekte kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar ile temas hâlindeki insanlar veya kanatlı endüstrisinde kullanılan araçlar dâhil herhangi bir etkenin izlenmesini sağlayacak düzenlemeler yapılır.

b) İşletme sahipleri gerektiğinde yetkili otoriteye, işletmeye giren ve çıkan kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar ve yumurtalarına ilişkin bilgi verir.

(2) Yetkili otorite, koruma ve gözetim alanlarında kısıtlamalardan etkilenen bütün insanların kısıtlamaların tamamen bilincinde olması için gereken önlemleri alır. Alınan tedbirler konusunda görsel veya yazılı olarak kamuoyuna bilgi verebilir.

(3) Yetkili otorite, epidemiyolojik veya başka bir bulgu olduğunda, işletmelere veya risk altındaki alanlarda kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların koruyucu amaçla kesim veya öldürülmesini kapsayan bir koruyucu eradikasyon programı uygulayabilir.

(4) Üçüncü fıkrada belirtilen önlemleri uygulayan yetkili otorite, durumu derhal Bakanlığa bildirir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Koruma Alanlarında Alınacak Önlemler

Resmî veteriner hekim ve resmî görevliler tarafından yapılan ziyaretler ve hayvan sayımı

MADDE 20 – (1) Yetkili otorite, koruma alanlarında aşağıdaki önlemlerin alınmasını sağlar.

a) Bütün işletmeler belirlenerek, en kısa zamanda işletmelerdeki hayvanların sayımı yapılır.

b) En kısa zamanda kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların klinik muayenelerinin yapılması için bütün ticari işletmeler resmî veteriner hekim tarafından ziyaret edilir, gerektiğinde teşhis kılavuzuna uygun olarak laboratuvar testleri için numuneler alınır ve bu ziyaretlerin kayıtları ve bulguları kayıt altına alınarak saklanır. Koruma alanları kaldırılmadan önce ticari olmayan işletmeler de resmî veteriner hekim tarafından ziyaret edilir.

c) Koruma alanı içerisinde yer alan işletmelerde avian influenzanın herhangi bir yayılımını tespit etmek amacıyla teşhis kılavuzuna uygun olarak acilen ek gözetim uygulanabilir.

Koruma alanlarındaki işletmelerde alınacak önlemler

MADDE 21 – (1) Yetkili otorite, koruma alanlarında aşağıdaki önlemlerin alınmasını sağlar.

a) Bütün kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar işletmeye ait binalara alınır ve orada tutulur. Mümkün değilse veya bu durum hayvanların sağlıklarını tehlikeye atacaksa, aynı işletmede diğer kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlarla temas edemeyecekleri başka bir yerde kapalı tutulurlar. Bu hayvanların vahşi kanatlılarla temas etmemesi için gerekli önlemler alınır.

b) Karkaslar en kısa sürede imha edilir.

c) Canlı kümes hayvanlarının veya kapalı alanlarda beslenen kuşların taşınmasında kullanılan araçlar ve aletler ile et, yem, gübre, altlık ve kontamine olması muhtemel diğer materyal gecikmeksizin 50 nci maddede belirtilen prosedürün bir veya birkaçına uygun şekilde işleme tabi tutulur.

ç) İşletmelere girip çıkan kişiler tarafından kullanılan ve kontamine olmuş olması muhtemel araçlar gecikmeksizin 50 nci maddede belirtilen prosedürün bir veya birkaçına uygun olarak işleme tabi tutulur.

d) Yetkili otoritenin izni olmaksızın işletmeye herhangi bir kümes hayvanı veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar veya evcil memeli hayvanlar giremez veya çıkamaz. Bu kısıtlama; kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlarla temas olmayan ve bunların bulunduğu kafesler veya bölgelere girmeyen ve sadece insanların bulunduğu bölgeden geçiş yapan memeliler için geçerli değildir.

e) Hastalık durumu veya hayvanlardaki ölüm sayılarındaki herhangi bir artış veya işletmenin üretim verilerindeki belirgin bir düşüş derhal resmî veteriner hekime bildirilir ve resmî veteriner hekim tarafından gereken araştırmalar teşhis kılavuzuna uygun olarak gerçekleştirilir.

f) İşletmeye giren ve çıkan kişiler, avian influenzanın yayılmasını önlemek için alınan uygun biyogüvenlik önlemlerini yerine getirir.

g) İşletme yetkilisi, hastalığın gözetimine ve kontrolüne katkıda bulunmak için işletmeyi ziyaret eden kişilerin kayıtlarını tutar ve kayıtları yetkili otorite istediğinde vermek üzere saklar. Ziyaretçilerin, kanatlıların bulunduğu bölgeye girmediği hayvanat bahçesi ve millî parklar gibi yerlerde kayıt tutma zorunluluğu yoktur.

İşletmelerdeki kullanılmış altlık, gübre ve sulu çamurun nakli

MADDE 22 – (1) Yetkili otorite tarafından izin verilmediği sürece işletmelerdeki kullanılmış altlık, gübre ve sulu çamurun çıkarılması veya nakliyatı yasaktır. Ancak yetkili otorite, bunların işletmelerden taşınmasına, işlenmek üzere belirlenmiş işletmeye veya olası avian influenza virüsünün imha edileceği işletmeye götürülmek üzere depolandığı yere, biyogüvenlik önlemleri altında veya Bakanlıkça belirlenen prosedürlere uygun olarak izin verebilir.

Av eti pazarları ve av hayvanlarının bulunduğu yerler

MADDE 23 – (1) Yetkili otorite;

a) Pazaryerleri, gösteriler veya kümes hayvanları ve kapalı alanlarda beslenen kuşların bir arada bulunduğu diğer yerlerin koruma alanları içerisinde kurulmasına ve bulunmasına,

b) Av eti depolanması için kümes hayvanları veya kapalı alanda beslenen diğer kanatlıların bir arada bulunduğu diğer yerlerin koruma alanları içerisinde bulunmasına, izin veremez.

Kanatlı hayvanlar, yumurtalar, kümes hayvanı eti ve karkaslarının taşınması

MADDE 24 – (1) Yetkili otorite aşağıdaki önlemleri alır.

a) Koruma alanı içinde bulunan kümes hayvanlarının veya kapalı alanlarda beslenen kuşların, yumurtlamaya hazır tavukların, günlük civcivlerin, yumurtaların ve karkasların koruma alanı içerisinde yer alan işletmelerin kendi özel servis yolları hariç, işletmelerden çıkıp karayolu veya tren yolu ile taşınmasını yasaklar.

b) Kümes hayvanı etlerinin mezbaha, kesimhane ve soğuk hava depolarından taşınması aşağıdaki durumlardan birinin gerçekleşmesi hâlinde yasaklanır;

1) Koruma alanı dışındaki kümes hayvanlarının etleri, koruma alanındaki kümes hayvanlarının etleriyle aynı depoda depolanması ve nakillerinin birlikte yapılması,

2) Etlerin, koruma alanındaki işletmelerde, enfeksiyonun ilk şüphe edildiği tarihten yirmibir gün öncesine kadar olan sürede üretilmesi veya bu tarihten sonra üretilen etlerle birlikte nakledilmesi ya da depolanması.

c) Kanatlı hayvan, yumurta, kümes hayvanı eti, karkas ve gübrelerin koruma alanı dışına naklinde resmî veteriner hekim tarafından veteriner sağlık sertifikası düzenlenmesi zorunludur.

(2) Birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerindeki yasaklar koruma alanında durmadan ve yük boşaltmadan karayolu veya tren yoluyla yapılacak geçişler için geçerli değildir.

Acil kesim, nakliyat ve et muayenesi için kümes hayvanlarının doğrudan taşınmasındaki istisnai durumlar

MADDE 25 – (1) Yetkili otorite, 24 üncü maddeye istisna olarak koruma alanı içerisinde bulunan bir işletmedeki kümes hayvanlarının ancak bir kesimhaneye/kombinaya acil kesim için gönderilmesine;

a) Kümes hayvanları kesim için kesimhaneye/kombinaya gönderilmeden yirmidört saat öncesinde işletmede resmî bir veteriner hekim tarafından klinik muayeneleri yapılarak sonucunun uygun bulunması,

b) Mümkün olan hâllerde, orijin işletmedeki kümes hayvanlarının teşhis kılavuzuna göre laboratuvar testinin yapılması ve test sonuçlarının uygun olması,

c) Kümes hayvanlarının resmî veteriner hekim tarafından veya gözetiminde mühürlenmiş araçlarla taşınması,

ç) Kesimhane/kombinadan sorumlu yetkili otoritenin bilgilendirilmesi ve kümes hayvanlarını teslim almayı ve daha sonra da kesim işlemini gerçekleştirmeyi kabul ettiğini bunların gönderildiği yerdeki yetkili otoriteye bildirmesi,

d) Kesimhane/kombinaya gelen koruma alanındaki kümes hayvanları, koruma alanı dışından gelen diğer kümes hayvanlarından ayrı tutulması ve diğer hayvanlardan ayrı olarak, tercihen günün sonunda kesilmesi, kesimden sonra tekrar diğer kümes hayvanlarının kesimine geçmeden önce temizlik ve dezenfeksiyon işleminin yapılması,

e) Kümes hayvanlarının kesimhaneye/kombinaya ulaştığında ve kesim sonrasında detaylı muayenelerinin yapılması ve daha sonra kesilmesinin sağlanmış olması,

f) Acil kesime tabi tutulan kümes hayvanlarının et ve et ürünleri, uluslararası ticarete sunulmayıp, sadece ülke içi tüketime sunulacak olması,

g) Acil kesime tabi tutulan kanatlı hayvanların, uluslararası ticaret için düşünülen kanatlı hayvanlardan ayrı olarak kesilip, taşınması ve depolanması; ayrıca hastalık riskinin giderilmesi için gereken işlemlere tabi tutulmadıkça veya Bakanlıkça aksi bir karar alınmadıkça, bunların uluslararası ticarete sunulacak hayvansal ürünlerde kullanılmasının önlenmesi,

durumunda izin verebilir.

(2) Yetkili otorite, 24 üncü maddede belirtilen durumların dışında, koruma alanı dışından acil kesim için koruma alanı içerisindeki bir kesimhane veya kombinaya kümes hayvanlarının gelmesine ve bu hayvanların etlerinin taşınmasına;

a) Kesimhane/kombinadan sorumlu yetkili otoritenin bilgilendirilmesi ve kümes hayvanlarının teslim alınıp kesim yapılabileceğini kabul etmesi ve bu durumun gönderen yetkili otoriteye bildirilmesi,

b) Kesimhane/kombinada koruma alanından gelen kümes hayvanlarının, koruma alanı dışından gelen kümes hayvanlarından ayrı tutulması ve aynı zamanda kesilmemesinin sağlanması,

c) Koruma alanı dışından getirilen kümes hayvanı etlerinin, koruma alanından getirilen kümes hayvanlarından ayrı olarak kesilip, taşındığı, depolandığı ve yan ürünlerinin imha edilmesi,

durumundan sonra izin verebilir.

Günlük civcivlerin doğrudan taşınmasına ilişkin istisnai durumlar

MADDE 26 – (1) Yetkili otorite, 24 üncü maddeye istisna olarak koruma alanındaki işletmelerden koruma ve gözetim alanının dışındaki başka bir işletmeye günlük civcivlerin doğrudan taşınmasına;

a) Civcivlerin resmî veteriner hekim tarafından veya gözetiminde damgalanan araçlarla taşınması,

b) Taşınma sırasında ve gönderilen yerde uygun biyogüvenlik önlemleri alınması,

c) Günlük civcivlerin gittikleri işletmelerde resmî gözetim altında yerleştirilmesi,

ç) Eğer civcivler koruma veya gözetim alanının dışındaki bir işletmeye götürülürse, kümes hayvanları gönderilen yerdeki işletmede en az yirmibir gün süreyle karantina altında tutulması,

durumunda izin verebilir.

(2) Yetkili otorite, koruma ve gözetim alanının dışında yer alan işletmelerden gelen yumurtalardan çıkan günlük civcivlerin, koruma ve gözetim alanlarının dışında yer alan bir diğer işletmeye gönderilmesine bu yumurtalar koruma alanındaki diğer yumurtalarla veya günlük civcivlerle temas etmediği ve böylece farklı sağlık koşullarına sahip olduğu sürece izin verebilir.

Yumurtlamaya hazır kümes hayvanlarının doğrudan taşınmasına ilişkin istisnai durumlar

MADDE 27 – (1) Yetkili otorite, 24 üncü maddeye istisna olarak yumurtlamaya hazır tavukların tercihen koruma ve gözetim alanlarındaki işletmelere doğrudan taşınmasına;

a) Öncelikle gönderilecek tavuklar olmak üzere işletmedeki diğer kümes hayvanlarının resmî veteriner hekim

tarafından klinik muayenelerinin yapılması,

b) Mümkünse teşhis kılavuzuna uygun olarak işletmedeki kümes hayvanlarından laboratuvar testleri gerçekleştirilmesi,

c) Yumurtlamaya hazır tavuklar, resmî veteriner hekim tarafından veya gözetiminde mühürlenmiş araçlarla taşınması,

ç) Yumurtlamaya hazır tavukların işletmeye ulaşmasına müteakip, gittikleri işletmelerde resmî gözetim altına alınması,

d) Yumurtlamaya hazır tavuklar koruma veya gözetim alanının dışındaki bir işletmeye gönderiliyorsa, kümes hayvanları gittikleri işletmede en az yirmibir gün süreyle karantina altında tutulması, durumunda izin verebilir.

Kuluçkalık ve sofralık yumurtaların doğrudan taşınmasına ilişkin istisnai durumlar

MADDE 28 – (1) Yetkili otorite, 24 üncü maddeye istisna olarak kuluçkalık yumurtaları, koruma alanı içerisinde yetkili otorite tarafından onaylanan başka bir işletmedeki kuluçkahane veya koruma alanındaki herhangi bir kuluçkahaneye gönderilmesine;

a) Kuluçkalık yumurtaların elde edildiği kümesler teşhis kılavuzuna uygun olarak muayene edilmesi ve bu işletmelerde avian influenzadan şüpheli bir durum bulunmaması,

b) Kuluçkalık yumurtaların ve ambalajının gönderilmeden önce dezenfekte edilmesi ve geriye dönük bu yumurtaların izlenebilirliğinin sağlanması,

c) Kuluçkalık yumurtaların yetkili otorite tarafından veya gözetiminde mühürlenmiş araçlarla taşınması,

ç) Kuluçkahanede yetkili otoritenin talimatlarına göre biyogüvenlik önlemlerin uygulanması, durumunda izin verebilir.

(2) Yetkili otorite sofralık yumurtaların belirli merkezlere taşınmasına;

a) Yumurtaların, tek kullanımlık ambalajlarla paketlenmesi ve yetkili otorite tarafından istenilen bütün biyogüvenlik önlemlerinin alınması durumunda yumurta paketleme merkezine direkt nakil edilmesi,

b) Yumurtaların yürürlükteki ilgili mevzuat çerçevesinde üretim yapan yumurta ürünleri üretim merkezine direkt nakil edilmesi,

c) İmha edilmek üzere yumurtaların doğrudan taşınması, durumunda izin verir.

Karkasların doğrudan taşınmasına ilişkin istisnai durumlar

MADDE 29 – (1) Yetkili otorite, 24 üncü maddeye istisna olarak imha edilmek üzere taşındıkları sürece karkasların doğrudan taşınmasına izin verebilir.

Taşıma sırasında kullanılan araçların temizliği ve dezenfeksiyonu

MADDE 30 – (1) Yetkili otorite, 25, 26, 27, 28 ve 29 uncu maddelerde belirtilen taşıma işlemleri için kullanılan araç ve ekipmanın taşıma işleminden sonra gecikmeksizin 50 nci maddede belirtilen prosedürlere bir veya birkaçına göre temizlenip dezenfekte edilmesini sağlar.

Alınacak önlemlerin süresi

MADDE 31 – (1) Bu bölümde belirtilen önlemlere, 50 nci maddede yer alan prosedürlere göre işletmede yapılan temizlik ve dezenfeksiyon işleminden sonra en az yirmibir gün süreyle ve koruma alanındaki işletmeler teşhis kılavuzuna göre test edilene kadar devam edilir.

(2) Birinci fıkrada belirtildiği şekilde önlemlerin uygulanmasına gerek kalmadığı takdirde, 32 nci maddede yer alan önlemler 33 üncü maddede belirtildiği şekilde önlem alınmasına gerek kalmadığı zamana kadar uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Gözetim Alanlarında Alınacak Önlemler

Gözetim alanlarında alınacak önlemler

MADDE 32 – (1) Yetkili otorite gözetim alanlarında aşağıdaki önlemlerin alınmasını sağlar.

a) Bütün ticari kanatlı işletmeler belirlenerek en kısa zamanda işletmelerde hayvanların sayımı yapılır.

b) Avian influenza'nın yayılmasını önlemek için gereken biyogüvenlik önlemlerinin alınacağını garanti eden yetkili otoritenin izni olmaksızın gözetim alanındaki kümes hayvanları, yumurtlamaya hazır tavukların, günlük civcivlerin ve yumurtaların taşınması yasaklanır. Bu yasak gözetim alanında durmadan ve yükleme yapmadan doğrudan geçişler için geçerli değildir.

c) Kümes hayvanları, yumurtlamaya hazır tavukların, günlük civcivlerin ve yumurtaların gözetim alanı dışındaki işletmelere, kesimhanelere, paketleme merkezlerine veya yumurta ürünlerinin üretildiği yerlere taşınması yasaktır. Yetkili otorite; kümes hayvanlarının 25 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bentlerine göre acil olarak kesilmeleri amacıyla belirli kesimhanelere gönderilmesine izin verebilir. Ayrıca yetkili otorite;

1) Koruma ve gözetim alanlarından, gözetim alanında bulunan kesimhanelere kümes hayvanlarının acil kesim için gönderilmesine ve bu hayvanlardan elde edilen etin taşınmasına,

2) Yumurtlamaya hazır tavukların bu işletmeye yerleştirilmesinin resmî gözetim altında yapılması ve yumurtlamaya hazır tavukların işletmede en az yirmibir gün süreyle karantina altında tutulması kaydıyla kümes

hayvanının bulunmadığı başka bir işletmeye gönderilmesine,

3) Günlük civcivlerin bulunduğu işletmelerde uygun biyogüvenlik önlemleri alınıyor ve işletme resmî gözetim altında tutuluyorsa, günlük civcivler işletmeye alındıktan sonra en az yirmibir gün süreyle işletmede kaldıkları takdirde, ülke içindeki başka bir işletmeye gönderilmesine,

4) Gözetim ve koruma alanlarının dışında yer alan kanatlı işletmelerinden orijin alan kuluçkalık yumurtalar ve bu yumurtalardan çıkan civcivler, gözetim ve koruma alanlarındaki kümeslerde bulunan diğer yumurtalarla veya günlük civcivlerle temas etmemişse ve bunun için gerekli biyogüvenlik önlemleri alınmışsa, bu yumurta veya civcivlerin gözetim alanı içinde veya dışında bulunan bir kuluçkahaneye veya işletmeye yumurtaların ve ambalajlarının dezenfekte edilmesi, yumurtaların ve civcivlerin gittikleri yerlerde izlenebilmesi hâlinde gönderilmesine,

5) Yetkili otoritenin istediği bütün biyogüvenlik önlemleri alınması şartıyla ve sofralık yumurtaların tek kullanımlık ambalajlarla paketlenmesi durumunda, bu yumurtaların belirli paketleme merkezlerine gönderilmesine,

6) Yumurtaların, yürürlükteki ilgili mevzuat çerçevesinde gözetim alanı içinde veya dışında üretim yapan yumurta ürünleri üretim merkezine gönderilmesine,

7) Yumurtaların imhasına, izin verebilir.

ç) Gözetim alanı içerisinde bulunan işletmelere giren ve çıkan kişiler, avian influenzanın yayılmasını önlemek amacıyla alınan biyogüvenlik önlemlerine uymak zorundadır.

d) Yetkili otoritenin izni olmaksızın, kanatlıların bulunduğu işletmeye kümes hayvanları, kapalı alanlarda beslenen kuşlar veya evcil memeliler giremez veya çıkamaz. Bu kısıtlama sadece insanların bulunduğu yerleşim yerlerinden geçen kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar ile teması olmayan ve bunların bulunduğu kafes veya bölgelere girmeyen memeliler için geçerli değildir.

e) Morbidite veya mortalitedeki herhangi bir artış veya işletmenin üretim verilerindeki belirgin bir düşüş hemen yetkili otoriteye bildirilir ve yetkili otorite tarafından teşhis kılavuzuna uygun olarak gereken araştırmalar gerçekleştirilir.

f) Yetkili otoritenin izni olmadan altlık ve gübrenin taşınması yasaktır. Yetkili otorite gözetim alanındaki bir işletmeden altlık ve gübrenin taşınmasına ancak Ek-6'nın üçüncü fıkrasının (a) bendinde belirtilen işlemlerden biri yapıldığı takdirde ve Bakanlık talimatlarına uygun biyogüvenlik önlemleri altında taşınması durumunda izin verebilir.

g) Bu bölgede kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar ile ilgili fuar, sergi, yarış ve pazar alanlarının kurulması yasaktır.

ğ) Av amacıyla yetiştirilen kümes hayvanları kapalı tutulur ve sürüye yeni hayvan girişine müsaade edilmez.

h) Canlı kanatlı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların, karkasların, gübrelerin, çamurların, altlığın ve diğer materyal veya maddelerin taşınmasında kullanılan muhtemelen kontamine olmuş araçlar ve aletler, kontaminasyondan sonra gecikmeksizin Ek-6'da belirtilen prosedürlerin biri veya birkaçına göre dezenfekte edilir.

Önlemlerin süresi

MADDE 33 – (1) Bu bölümde belirtilen önlemlere, 50 nci maddeye göre enfekte işletmenin ön temizlik ve dezenfeksiyonu tamamlandıktan sonra en az otuz gün süreyle devam edilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Diğer Kısıtlanmış Alanlarda Uygulanması Gereken Önlemler

Diğer kısıtlı alanlarda uygulanması gereken önlemler

MADDE 34 – (1) Yetkili otorite, diğer kısıtlı alanlarda aşağıda belirtilen önlemlerin alınmasını sağlar.

a) İkinci kısmın, üçüncü ve dördüncü bölümlerinde belirtilen önlemlerin bazılarının veya hepsinin, 18 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen önlemlerin uygulanmasını sağlar.

b) Epidemiyolojik bilgiler veya diğer bulgular doğrultusunda, diğer kısıtlı alan içerisinde yer alan risk altındaki bölgeler veya işletmelerde Ek-5'teki kriterlere göre kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların koruyucu amaçla kesilmesi veya öldürülmesini kapsayan bir koruyucu eradikasyon programı uygulayabilir. Bu işletmelerin tekrar çalışması yetkili otoritenin talimatlarına uygun olarak gerçekleştirilir.

c) Birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen önlemleri uygulayacak olan yetkili otorite, yapılacak uygulamayı hemen Bakanlığa bildirir. Bakanlık durumu en kısa zamanda gözden geçirir ve sonucu yetkili otoriteye bildirir.

ALTINCI BÖLÜM

Koruma, Gözetim ve Kısıtlı Alanlarda Alınacak Önlemlere İlişkin

İstisnai Durumlar ve İlave Biyogüvenlik Önlemleri

Koruma, gözetim ve kısıtlı alanlarda alınacak önlemlere ilişkin istisnai durumlar

MADDE 35 – (1) Bakanlık; 18, 25, 26, 27, 28 ve 29 uncu maddelerde belirtilen istisnai durumlarla ilgili usul ve esasları yapacağı risk değerlendirmesine göre belirler.

(2) Yetkili otorite, risk değerlendirmelerine dayanarak kuluçkahanelerde HPAI'nın doğrulanması durumunda İkinci Kısmın üçüncü ve dördüncü bölümlerinde belirtilen önlemlerde istisnalar yapabilir.

(3) Yetkili otorite, ticari olmayan bir işletme, sirk, hayvanat bahçesi, millî park, bilimsel araştırma veya soyu tükenen hayvanların korunması amacıyla kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların bulunduğu alanlarda HPAI salgını olduğunda 20 nci maddenin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde, 24 üncü maddede ve 32 nci maddenin birinci fıkrasının (b), (c) ve (d) bentlerinde belirtilen önlemlerde azaltma yapılabilir.

(4) HPAI salgını olduğunda Bakanlık, risk değerlendirmelerine dayanarak yarış güvercinlerinin koruma ve gözetim alanına girip çıkmasına ilişkin özel önlemler getirebilir.

(5) Bu maddede belirtilen istisnai durumlar sadece hastalığın kontrolünü tehlikeye sokmadığı zaman geçerlidir.

(6) Bu maddede belirtilen istisnai durumları uygulayan yetkili otorite durumu hemen Bakanlığa bildirir.

(7) Bu maddede belirtilen istisnaların söz konusu olduğu işletmelerden günlük civcivler dâhil kümes hayvanları, kapalı alanlarda beslenen kuşlar, kuluçkalık yumurtalar, kullanılan altlık ve gübre uluslararası ticarete sunulamaz.

İlave biyogüvenlik önlemleri

MADDE 36 – (1) Avian influenzanın yayılmasını önlemek için, yetkili otorite İkinci Kısımın üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümlerinde belirtilen önlemlere ek olarak; koruma, gözetim ve diğer kısıtlı alanlardaki işletmelerdeki kümes hayvanları ve kapalı alanda beslenen diğer kanatlı bölümlerinde ek biyogüvenlik önlemlerinin alınmasını isteyebilir. Bu önlemler; yem sağlanması, yumurta toplanması, kümes hayvanlarının kesimhaneye taşınması, imha edilen karkasların toplanması, personel, çiftlik malzemesi tedarik eden kişiler ve veteriner hekimler için araçların hareketinin kısıtlanmasını içerebilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen önlemleri uygulayan yetkili otorite derhâl Bakanlığa bilgilendirir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Bazı Noktalarda Yüksek Patojenik Avian İnfluenzanın Doğrulması veya Şüphelenilmesi Durumunda Alınacak Önlemler

Kesimhanelerde/kombinalarda ve taşıma yollarında HPAI varlığının araştırılması

MADDE 37 – (1) Kesimhanelerde/kombinalarda ve taşıma yollarında HPAI varlığından şüphelenildiğinde veya doğrulandığında, yetkili otorite hemen harekete geçerek kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların orijin aldığı işletmede, teşhis kılavuzuna göre hastalığın varlığını veya yokluğunu doğrulamak için araştırmalar başlatır.

Kesimhanelerde/kombinalarda alınacak önlemler

MADDE 38 – (1) Bir kesimhanede/kombinada HPAI'dan şüphelenilirse veya doğrulanırsa yetkili otorite risk değerlendirmelerine dayanarak, kesimhanede/kombinada bulunan bütün kümes hayvanlarının en kısa sürede resmî gözetim altında öldürülmesini veya kesilmesini sağlar. Bu hayvanlar kesildiğinde, bu hayvanlardan elde edilen kümes hayvanı eti ve yan ürünleri ile kesim ve üretim işlemleri sırasında kontamine olan diğer kümes hayvanlarının eti ve yan ürünleri teşhis kılavuzuna göre yapılan araştırmalar tamamlanana kadar resmî gözetim altında ve ayrı olarak saklanır.

(2) HPAI'nın varlığı ispatlandığı takdirde, bu hayvanlardan elde edilen kümes hayvanı eti ve yan ürünleri ile kesim ve üretim işlemleri sırasında kontamine olan diğer kümes hayvanlarının eti ve yan ürünleri en kısa zamanda resmî gözetim altında imha edilir.

Sınırdaki denetim noktalarında veya transport yollarında uygulanacak önlemler

MADDE 39 – (1) Sınırdaki denetim noktalarında veya transport yollarında uygulanacak önlemler aşağıda belirtilmiştir.

a) Sınırdaki denetim noktalarında veya transport yollarında HPAI'dan şüphelenildiğinde veya doğrulandığında, yetkili otorite risk değerlendirmelerine dayanarak sınır denetim noktalarındaki ve transport yollarındaki bütün kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların, diğer kanatlılardan ayrı olarak öldürülmesini, kesilmesini ve ayrı tutulmasını ve teşhis kılavuzuna göre yapılan araştırmalar tamamlanana kadar resmî gözetim altında tutulmasını sağlar. Ayrıca yetkili otorite, 9 uncu maddede belirtilen önlemleri uygular.

b) Yetkili otorite, kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların öldürülecekleri, kesilecekleri veya ayrı tutulacakları bir başka yere gönderilmesine izin verebilir.

c) Yetkili otorite, sınır denetim noktalarında bulunan ve enfeksiyondan şüpheli kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlarla temas etmemiş kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların öldürülmemesi veya kesilmemesine karar verebilir.

ç) Birinci fıkrada belirtilen kümes hayvanları kesilirse, bu hayvanlardan elde edilen et ve yan ürünleri ile kesim ve üretim sürecinde kontamine olmuş olabilen diğer kanatlıların eti ve yan ürünleri ayrı tutularak teşhis kılavuzuna uygun olarak yapılan araştırmalar tamamlanana kadar resmî gözetim altında bulundurulur.

d) Eğer HPAI doğrulanırsa, bu hayvanlardan elde edilen et ve yan ürünleri ile kesim ve üretim sürecinde kontamine olmasından şüphelenilen diğer kanatlıların eti ve yan ürünleri en kısa zamanda resmî gözetim altında imha edilir.

Kesimhanelerde/kombinalarda, sınır denetim noktalarında veya transport yollarında uygulanacak ek

önlemler

MADDE 40 – (1) Yetkili otorite; kesimhanelerde/kombinalarda, sınır denetim noktalarında veya transport yollarında HPAI'dan şüphelendiğinde veya doğrulandığında, aşağıda belirtilen ek önlemleri alır.

a) Binaların, ekipmanın ve araçların temizliği ve dezenfeksiyon işlemi, 50 nci maddede belirtilen prosedürlerden bir veya birkaçına uygun olarak ve resmî veteriner hekim gözetimi altında gerçekleştirilir.

b) 50 nci maddede belirtilen prosedürlerden bir veya birkaçına göre temizlik veya dezenfeksiyon işlemleri tamamlandıktan en az yirmidört saat sonrasına kadar kesimhanelere/kombinalara, sınır denetim noktalarına veya transport yollarına kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar giremez, sınır kontrol noktalarında ise bu giriş yasağı diğer hayvanları da kapsayacak şekilde genişletilebilir.

c) Epidemiyolojik araştırmalar yapılır.

ç) Enfekte kanatlılar ve karkasların bulunduğu işletmelerde ve bu işletme ile teması bulunan diğer işletmelerde, 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen önlemler alınır.

d) 37 nci maddede belirtilen durum epidemiyolojik araştırmalarla ispatlanmadığı sürece, işletmede 13 üncü maddede belirtilen önlemler alınır.

e) İzole edilen avian influenza virüsü, virüs alt tipinin belirlenmesi için teşhis kılavuzuna göre laboratuvar testlerine tabi tutulur.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Düşük Patojeniteli Avian İnfluenza (LPAI)

BİRİNCİ BÖLÜM

Salgınlara Doğrulandığı İşletmelerde Alınacak Önlemler

Alınacak genel önlemler

MADDE 41 – (1) LPAI salgını çıkması durumunda yetkili otorite tarafından işletmelerde aşağıdaki önlemler alınır.

a) LPAI salgını olduğunda, 9 uncu maddenin ikinci fıkrasının (a), (b), (c), (d), (f) ve (g) bentlerinde, üçüncü fıkrasında ve bu maddenin birinci fıkrasının (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde belirtilen önlemleri, risk değerlendirmelerine dayanarak ve aşgari olarak Ek-7'de yer alan kriterleri göz önüne alarak yerine getirir.

b) LPAI'nın doğrulandığı işletmedeki kanatlılarda veya kapalı alanda beslenen diğer kanatlı türlerinde, avian influenza'nın yayılmasını önlemek için resmî gözetim altında sayılarının azaltılmasını sağlar. Sayının azaltılması, risk değerlendirmesine dayanarak işletmede avian influenza'nın diğer işletmelere yayılmasına neden olan kapalı alanlarda beslenen kuşları da kapsayabilir. Sayının azaltılmasından önce, resmî yetkili otoritenin izni olmaksızın hiçbir kümes hayvanı veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar işletmeye giremez ve çıkamaz. Sayının azaltılması yapılırken yetkili otorite kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların en kısa sürede hayvan refahına uygun olarak öldürülmesine veya (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen şartlarda kesimhane/kombinada kesilmesine karar verir.

c) İşletmedeki kanatlılarda veya kapalı alanda beslenen diğer kanatlı türlerinde sayının azaltılması belirlenen bir kesimhane/kombinada gerçekleştirildiğinde kümes hayvanları gözetim ve testlere tabi tutulurlar. Yetkili otorite, kümes hayvanları tarafından virüsün saçılmasının derecesini belirlemek üzere teşhis kılavuzuna göre gerçekleştirilen araştırmalar ve laboratuvar testleri ile risk değerlendirmelerine dayanarak LPAI bulaşma riskinin çok az olduğunu doğrulayana kadar işletmeden kesimhane/kombinaya hayvan taşınmasına izin vermez.

ç) Belirlenen kesimhanede/kombinada gerçekleştirilecek olan kesim işlemi ancak aşağıdaki şartların sağlanması durumunda gerçekleştirilir.

1) Kümes hayvanlarının işletmeden kesimhane/kombinaya doğrudan gönderilmesi,

2) Her partinin, işletmeden sorumlu resmî veteriner hekim tarafından veya onun gözetiminde mühürlenmesi,

3) Her partinin belirlenen kesimhane/kombinaya gidene kadar yol boyunca mühürlü kalması,

4) Yetkili otorite tarafından belirlenen biyogüvenlik önlemlerinin alınması,

5) Kesimhaneden/kombinadan sorumlu yetkili otoriteye haber verilmesi ve diğer kontamine olması muhtemel materyallerin, 50 nci maddede ve Ek-6'da belirtilen prosedürlere göre temizlenmesi ve dezenfekte edilmesi,

6) Kesimhanede/kombinada hayvanların yan ürünlerinin imha edilmesi.

d) Karkaslar ve işletmedeki kuluçkalık yumurtalar, resmî gözetim altında imha edilir. Yetkili otorite yumurtalar konusunda aşağıda belirtilen önlemlerin alınmasını sağlar.

1) LPAI'nın işletmeye girmesiyle bu Yönetmelikte belirtilen önlemlerin alınması arasındaki sürede işletmeden elde edilen kuluçkalık yumurtalar mümkünse takibe alınır ve civcivlerin resmî gözetim altında çıkması sağlanır,

2) LPAI'nın işletmeye girmesiyle bu Yönetmelikte belirtilen önlemlerin alınması arasındaki sürede işletmeden elde edilen yumurtalardan çıkan civcivler mümkünse resmî gözetim altına alınır ve teşhis kılavuzuna göre incelemeler gerçekleştirilir.

3) Birinci fıkranın (b) bendinde belirtilen hayvan sayısının azaltılmasından önce işletmede üretilen yumurtalar, LPAI yayılma riski minimuma indiğinde; yetkili otorite tarafından istenen bütün biyogüvenlik önlemleri alındığında ve tek kullanımlık ambalajlama yapıldığında, yine yetkili otorite tarafından belirlenen bir paketleme merkezine veya istenen bütün biyogüvenlik önlemleri alındığında, belirlenen yumurta ürünlerinin üretimi için bir merkeze ya da imha

edilmek üzere imhanın yapılacağı yere taşınmasına izin verilir.

e) Kontamine olması muhtemel herhangi bir materyalin resmî veteriner hekimin talimatına uygun olarak gereği yapılır veya imha edilir.

f) Kontamine olması muhtemel binalar, alet ve malzemeler, taşıma işlemi için kullanılan araçlar, yem, gübre ve altlık 50 nci maddede ve Ek-6'da belirtilen prosedürlerden bir veya birkaçına göre uygun işleme tabi tutulur.

g) Yetkili otoritenin izni olmaksızın evcil memeliler işletmeye giremez veya çıkamaz. Bu kısıtlama insanların yaşadığı bölgelerden sadece geçiş yapan ve bölgedeki kümes hayvanlarıyla veya kapalı alanlarda beslenen kuşlarla temas etmeyen ve bu kanatlıların bulunduğu küme veya alanlara girmeyen memeliler için geçerli değildir.

ğ) Primer LPAI salgını olduğunda izole edilen virüs izolataına, teşhis kılavuzuna uygun olarak virüsün alt tipinin identifiye edilmesi için laboratuvar testleri yapılır. Virüs izolatu en kısa sürede Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatının uluslararası referans laboratuvarlarından birisine gönderilir.

h) Birinci fıkranın (b), (ç) ve (d) bentlerinde belirtilen önlemler uygulandığında Bakanlık tarafından ilgili uluslararası kuruluşlar bilgilendirilir.

İstisnai durumlar

MADDE 42 – (1) İşletmeler için aşağıda belirtilen istisnai durumlar uygulanabilir.

a) Yetkili otorite, ticari olmayan bir işletme, sirk, hayvanat bahçesi, hayvan satış dükkanları, millî park, bilimsel amaçla beslenen kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların veya resmî olarak kayıt altına alınmış kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlarda LPAI salgını söz konusu olduğunda, 41 inci maddenin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentlerinde belirtilen kuluçkalık yumurtaların resmî gözetim altına alınmasıyla ilgili önlemler konusunda hastalığın kontrolünü tehlikeye düşürmeyecek şekilde azaltabilir.

b) Yetkili otorite birinci fıkranın (a) bendinde belirtilen önlemlerde istisnai bir durum söz konusu olduğunda kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların;

1) İşletmedeki bina içerisine alınmasını ve orada tutulmasını sağlar. Bu mümkün değilse veya hayvanların sağlığı tehlikeye girecekse, aynı işletmede diğer kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlarla temas etmeyecekleri başka bir yerde tutulur. Yaban kuşlarıyla temaslarını en aza indirmek için gereken bütün önlemler alınır.

2) Kanatlılar teşhis kılavuzuna göre gözetim ve testlere tabi tutulur ve laboratuvar testleri ile LPAI bulaşma riskinin bulunmadığı belirlenene kadar hiçbir yere taşınmaz.

3) Kesim amacıyla başka işletmelere götürülmesi dışındaki, diğer hareketleri yasaktır. Ancak, yetkili otoritenin talimatlarına uygun olarak yurt içinde bulunan başka bir işletmeye götürülmesine veya gideceği ülkenin kabul etmesi durumunda başka ülkede bulunan bir işletmeye götürülmesine izin verilir.

c) Yetkili otorite, kuluçkahanelerde salgın durumu olduğunda, risk değerlendirmelerine göre, 41 inci maddede belirtilen önlemlerde azaltma yapabilir.

ç) Birinci fıkranın (a) ve (c) bentlerinde belirtilen istisnai durumların uygulanması için gerekli olan usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

d) Yetkili otorite, bu maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde belirtilen istisnaları uyguladıklarında hemen Bakanlığa bilgi verir.

e) Bakanlık, en kısa zamanda durumu gözden geçirir.

f) Bakanlık, Avian influenzanın yayılmasını önlemek için daha fazla önlem alınmasına karar verebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Ayrı Üretim Birimleri ve Kontak İşletmeler

Ayrı üretim birimlerinde LPAI salgını olduğunda alınabilecek önlemler

MADDE 43 – (1) Ayrı üretim birimlerinde LPAI salgını olduğunda yetkili otorite aşağıdaki önlemleri alabilir.

a) İki veya daha fazla sayıda ayrı üretim biriminin bulunduğu bir işletmede LPAI salgını olduğunda, yetkili otorite, sağlıklı tavukların bulunduğu üretim birimlerinde hastalığın kontrolünü tehlikeye atmamak şartıyla, 41 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen önlemlerde azaltma yapabilir.

b) Hayvanların sağlığını garantiye alacak şekilde birinci fıkranın (a) bendinde belirtilen azaltmaları uygulamak için gerekli usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

c) Yetkili otorite birinci fıkranın (a) bendine göre yapılan azaltmaları hemen Bakanlığa bildirir.

ç) Bakanlık en kısa zamanda durumu gözden geçirir.

d) Bakanlık, avian influenzanın yayılmasını önlemek için daha fazla önlem alınmasına karar verebilir.

Kontak işletmelerde alınacak önlemler

MADDE 44 – (1) Yetkili otorite, yapılan epidemiyolojik araştırmalara dayanarak bir işletmenin kontak işletme olup olmadığına karar verir ve işletmelerde aşağıdaki önlemleri alır.

a) Teşhis kılavuzuna uygun olarak LPAI ortadan kalkana kadar kontak işletmelerde, 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen önlemlerin uygulanmasını sağlar.

b) Epidemiyolojik araştırmalara dayanarak, 41 inci maddede belirtilen önlemleri özellikle kontak işletme kanatlı popülasyonunun fazla olduğu bir bölgede ise uygulayabilir. Kontak işletmede, 41 inci maddede belirtilen önlemlerin uygulanması sırasında göz önünde tutulması gereken ana kriterler Ek-5'te yer almaktadır.

c) Kontak işletmelerden LPAI varlığını veya yokluğunu doğrulamak için öldürülen kanatlılardan teşhis kılavuzuna göre örneklerin alınmasını sağlar.

ç) Kümes hayvanlarının veya kapalı alanlarda beslenen kuşların kesildiği, öldürüldüğü veya imha edildiği herhangi bir işletmede LPAI varlığı doğrulanırsa, kanatlıların bulunduğu binalar, otlaklar, çiftlik, kontamine olması muhtemel ekipman, kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar, karkaslar, et, yem, altlık, gübre ve kontamine olması muhtemel diğer materyalleri taşıyan araçların, 50 nci maddede belirtilen prosedürlere göre gereği yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kısıtlı Alan Oluşturulması ve Kısıtlı Alanda Alınacak Önlemler

LPAI salgını durumunda kısıtlı alan oluşturulması

MADDE 45 – (1) Yetkili otorite, LPAI salgınının belirlenmesinden hemen sonra işletme etrafında en az 1 kilometre yarıçapında bir kısıtlı alan belirler.

Kısıtlı alanda alınacak önlemler

MADDE 46 – (1) Yetkili otorite, kısıtlı alanda aşağıdaki önlemlerin alınmasını sağlar.

a) Bütün ticari kanatlı işletmeler belirlenerek en kısa zamanda hayvanların sayımı yapılır.

b) İşletme etrafındaki yarıçapı en az bir kilometre olan alanda bulunan işletmelerdeki ticari kümes hayvanlarında teşhis kılavuzuna uygun olarak laboratuvar testleri gerçekleştirilir.

c) Kısıtlı alan içerisindeki kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar, yumurtlamaya hazır kanatlılar, günlük civcivler ve yumurtaların taşınması izine ve yetkili otorite tarafından uygun görülen diğer kontrol önlemlerine tabidir. Bu kısıtlama karayolu ve tren yolu ile durmadan ve yükleme yapmadan doğrudan geçişler için geçerli değildir.

ç) Yetkili otorite kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar, yumurtlamaya hazır kanatlılar, günlük civcivler ve yumurtaların kısıtlı alandan;

1) Kümes hayvanlarının kesimi için bir kesimhane/kombinaya doğrudan nakline,

2) Canlı kümes hayvanlarının, içinde kümes hayvanı bulunmayan başka bir işletmeye götürülmesine, götürüldükleri işletmede en az yirmibir gün süreyle resmî gözetim altında tutulması şartıyla nakline,

3) Günlük civcivlerin, götürüldükleri işletmede en az yirmibir gün süreyle resmî gözetim altında tutulması şartıyla veya kısıtlı alanın dışındaki bir kanatlı işletmesinden orijin alan yumurtalardan çıkan civcivlerin, biyogüvenlik önlemlerin alındığı ve kısıtlı alan içerisindeki damızlık kanatlı kümeslerinden orijin alan günlük civcivlerle ve kuluçkalık yumurtalarla bir temasının bulunmadığının ispatlanması durumunda doğrudan nakline,

4) Kuluçkalık yumurtaların, yumurtalar ve ambalajları dezenfekte edilerek ve bu yumurtaların takibi yapılarak kuluçkahaneye doğrudan gönderilmesine,

5) Yetkili otorite tarafından istenen biyogüvenlik önlemleri alındığında ve tek kullanımlık ambalaj yapıldığı takdirde sofralık yumurtaların paketleme merkezine doğrudan nakline,

6) Yumurtaların, yürürlükteki ilgili mevzuat çerçevesinde yumurta ürünleri üretim merkezine doğrudan nakline,

7) Yumurtaların imhası için kısıtlı alan dışına doğrudan nakline,

izin verebilir.

d) Karkaslar imha edilir.

e) Diğer kısıtlı alan içindeki işletmelere giren veya çıkan kişiler için, avian influenzanın yayılmasını önlemek amacıyla gerekli biyogüvenlik önlemlerinin alınması sağlanır.

f) Canlı kümes hayvanlarının veya kapalı alanlarda beslenen kuşların taşınmasında kullanılan araçlar ve aletler, et, yem, gübre, altlık ve kontamine olması muhtemel diğer materyal gecikmeksizin 50 nci maddede belirtilen prosedürün bir veya birkaçına uygun olarak tabi tutulur.

g) Yetkili otoritenin izni olmaksızın evcil memeliler işletmeye giremez veya çıkamaz. Bu kısıtlama insanların yaşadığı bölgelerden sadece geçiş yapan, bölgedeki kümes hayvanlarıyla veya kapalı alanlarda beslenen kuşlarla temas etmeyen ve bu kanatlıların bulunduğu kümes veya alanlara girmeyen memeliler için geçerli değildir.

ğ) Yetkili otoritenin izni olmaksızın, kullanılmış altlık ve gübrenin dışarı çıkarılması yasaktır. Sadece kısıtlı alan içerisinde yer alan bir işletmeden altlık ve gübrenin biyogüvenlik önlemleri alınarak Bakanlıkça izin verilen gübre işleme merkezlerine gönderilmesine izin verilir.

h) Kümes hayvanları ile kapalı alanlarda beslenen kuşların fuar, pazar, gösteri ve diğer amaçlarla bir araya toplanması yetkili otoritenin izni olmaksızın yasaktır.

(2) Yetkili otorite, risk değerlendirmelerine dayanarak bu bölümde yer alan önlemlere ilave olarak başka önlemlerin de alınmasını gerekli görebilir. Bu durumda belirlenen ilave önlemler Bakanlığa bildirilir.

(3) Bakanlık, avian influenzanın yayılmasını önlemek için daha fazla önlem alınmasına karar verebilir.

Önlemlerin süresi

MADDE 47 – (1) Enfekte işletmenin temizlik ve dezenfeksiyonunun 50 nci maddede yer alan prosedürlere göre tamamlanmasından sonra en az yirmibir gün veya salgının doğrulanmasından sonra en az kırkiki gün süreyle

teşhis kılavuzuna uygun olarak diğer kısıtlı alan içerisinde gerçekleştirilen araştırmalar ve laboratuvar testlerine dayanarak yetkili otorite, LPAI'nın yayılımının önemsiz derecede olduğuna karar verene kadar önlemler sürdürülür.

(2) Önlemlerin süresi Bakanlık tarafından gerekli görülmesi durumunda uzatılır.

Kısıtlı alan oluşturulması ve alınacak önlemlere ilişkin istisnai durumlar

MADDE 48 – (1) Yetkili otorite tarafından aşağıda belirtilen istisnai durumlar uygulanabilir.

a) Bir kuluçkahanede LPAI tespit edilirse, yetkili otorite risk değerlendirmelerine dayanarak 45 inci ve 46 ncı maddelerinde belirtilen önlemlerin bazılarını veya hepsini göz ardı edebilir.

b) Ticari olmayan bir işletme, sirk, hayvanat bahçesi, evcil hayvan satış dükkanları, millî park, bilimsel araştırma veya soyu tükenen hayvanları veya resmî olarak kayıtlı nadir kanatlıların korunması amacıyla kapalı tutulan mekanlarda LPAI salgını tespit edildiğinde bu bölümde belirtilen önlemleri hastalığın kontrolünü tehlikeye atmayacak şekilde azaltabilir.

(2) Birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen azaltmaları yapan yetkili otoriteler, acil olarak Bakanlığa bilgi verir. Bakanlık ülke içindeki durumu en kısa zamanda gözden geçirir.

(3) Bakanlık, birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen istisnai durumlar için ilave önlemler alabilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Alınacak Diğer Önlemler ve Teşhis

BİRİNCİ BÖLÜM

Avian İnfluenza Virüslerinin Diğer Türlerle Bulaşmasını Engellemek

İçin Alınacak Önlemler

Domuzlar ve diğer türlere ilişkin laboratuvar testleri ve diğer önlemler

MADDE 49 – (1) Herhangi bir işletmede avian influenza tespit edildikten sonra yetkili otorite tarafından işletmede bulunan domuzlar ve diğer türler için aşağıda belirtilen önlemler alınır. Yetkili otorite;

a) Domuzların, kanatlı influenza virüsü ile enfekte olup olmadığını belirlemek için teşhis kılavuzuna uygun laboratuvar testlerinin gerçekleştirilmesini sağlar. Bu testlerin sonuçları belli olana kadar domuzlar işletmeden çıkarılamaz.

b) Domuzlarda yapılan laboratuvar testleri avian influenza virüsü bulunduğu dair pozitif sonuç verirse, yetkili otorite ancak bir sonraki testler avian influenza'nın yayılma riskinin çok düşük olduğunu gösterdiğinde, bu domuzların bir başka işletmeye veya belirli bir kesimhaneye gönderilmesine izin verir.

c) Yetkili otorite tarafından birinci fıkranın (a) bendine göre yapılan laboratuvar testleri ciddi bir sağlık tehlikesi belirlediğinde, en kısa zamanda domuzların resmî gözetim altında ve bu Yönetmeliğe uygun olarak özellikle taşınma sırasında avian influenza virüsünün yayılmasını önleyecek şekilde öldürülmeleri sağlanır.

ç) Yetkili otorite, bir işletmede avian influenza tespit edildikten sonra risk değerlendirmelerine dayanarak birinci fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen önlemleri, işletmede bulunan diğer memeli hayvanlar için uygulayabilir ve bu önlemleri kontak işletmelerde de alabilir.

d) Herhangi bir işletmedeki domuz veya diğer memelilerde avian influenza virüsü tespit edildikten sonra, virüsün yayılmasını identifiye etmek için teşhis kılavuzuna uygun olarak inceleme yapılır.

e) Bakanlık, avian influenza'nın diğer türlere bulaşmasını önlemek için ek önlemler alabilir.

(2) Bakanlık, bu maddeye dayanılarak alınan önlemleri ve yapılan testlerin sonuçlarını uluslararası kuruluşlara bildirir.

İKİNCİ BÖLÜM

Temizlik, Dezenfeksiyon ve Yeniden Üretime Başlama

Temizlik, dezenfeksiyon ve kanatlı influenza virüsünün elimine edilmesi için **gerekten önlemler**

MADDE 50 – (1) Yetkili otorite tarafından; temizlik, dezenfeksiyon ve avian influenza virüsünün elimine edilmesi için aşağıdaki önlemler alınır.

a) Avian influenza virüsleri ile kontamine olması muhtemel materyallerin ve işletmelerin temizlik ve dezenfeksiyonu resmî veteriner hekimin talimatları ve Ek-6'da belirtilen temizlik ve dezenfeksiyon prosedürü kurallarına uygun olarak resmî gözetim altında gerçekleştirilir.

b) Avian influenza'nın tespit edildiği bir işletmede, tespit edilen avian influenza virüsünün elimine veya inaktive edildiği yetkili otorite tarafından kabul edilmediği sürece, kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların kullandığı arazi ve otlaklar, kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar tarafından kullanılamaz.

c) Avian influenza virüsü ile kontamine olması muhtemel kesimhanelerin/ kombinaların, araçların, diğer transport yolları, sınır kontrol noktaları ve materyallerin temizlik ve dezenfeksiyonu resmî veteriner hekimin talimatlarına göre resmî gözetim altında gerçekleştirilir.

ç) Avian influenza virüsü ile kontamine veya olması muhtemel olan ve temizlenip dezenfekte edilmesi etkin bir şekilde yapılamayacak alet, ekipman ve materyal imha edilir.

d) Dezenfeksiyonda kullanılacak dezenfektanlar ve konsantrasyonları yetkili otorite tarafından belirlenir.

İşletmelerin tekrar üretime geçmesi

MADDE 51 – (1) Yetkili otorite, işletmelerin tekrar üretime geçmesi için 13 üncü ve 41 inci maddelerde

belirtilen önlemlerin uygulanmasından sonra, bu maddenin uygulanmasını sağlar.

a) Ticari kanatlı işletmeleri 50 nci maddede belirtilen son temizlik ve dezenfeksiyon işlemi tamamlandıktan sonra yirmibir gün süreyle tekrar üretime geçemez.

b) Kanatlı işletmelerinin tekrar üretime geçmesinden sonra yirmibir gün boyunca aşağıdaki önlemler gerçekleştirilir.

1) Kümes hayvanları en az bir kez resmî veteriner hekim tarafından muayene edilir. Bu klinik muayene veya birden fazla muayene yapılmışsa en son yapılan klinik muayene, yukarıda bahsedilen yirmibir günlük sürenin mümkün olduğunca sonuna doğru yapılır.

2) Laboratuvar testleri teşhis kılavuzuna uygun olarak gerçekleştirilir.

3) Tekrar üretime geçilme aşaması boyunca ölen kümes hayvanları teşhis kılavuzuna göre test edilir.

4) Ticari kanatlı işletmesine giren veya çıkan kişilerin, avian influenzanın yayılmasını önlemeyi amaçlayan uygun biyogüvenlik önlemleri almaları sağlanır.

5) Tekrar üretime geçilme aşaması boyunca, yetkili otoritenin izni olmaksızın hiçbir kümes hayvanının ticari kanatlı işletmeyi terk etmesine izin verilmez.

6) İşletme sahibi, düzenli olarak yenilenmesi gereken morbidite ve mortalite verileri dâhil, tüm üretim verilerine ilişkin kayıtları tutmak zorundadır.

7) (6) numaralı alt bentte belirtilen üretim verilerine ilişkin herhangi bir önemli değişiklik veya anormallik yetkili otoriteye derhâl bildirilir.

c) Risk değerlendirmelerine dayanarak yetkili otorite (b) bendinde belirtilen prosedürlerin ticari kanatlı işletmeler dışındaki diğer işletmelere veya ticari kanatlı işletmelerdeki diğer türlere uygulanmasını isteyebilir.

ç) Kontak işletmelerdeki kümes hayvanlarının tekrar üretime geçmesi risk değerlendirmesine dayanarak yetkili otoritenin talimatlarına uygun olarak gerçekleştirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Teşhis Yöntemleri, Teşhis Kılavuzu ve Referans Laboratuvarlar

Teşhis yöntemleri ve teşhis kılavuzu

MADDE 52 – (1) Kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlarda veya memelilerde avian influenzanın varlığını tespit etmek, teşhiste bir örnekliği sağlamak amacıyla örnekleme, teşhis yöntemleri ve laboratuvar testleri Bakanlıkça uygulamaya konulan teşhis kılavuzuna uygun olarak gerçekleştirilir.

(2) Teşhis kılavuzu aşağıda belirtilen hususları içermelidir.

a) Avian influenzanın teşhisi için gereken testleri yapan ve yetkili otorite tarafından onaylanan laboratuvarlar tarafından tespit edilecek minimum biyogüvenlik gereksinimleri ve kalite standartlarını,

b) Avian influenza hastalığının teşhisi için klinik veya postmortem muayeneler yapıldığında izlenecek kriterler ve prosedürlerini,

c) Avian influenza hastalığının teşhisi ve bulaşmanın tespiti amacıyla numune alma yöntemlerini de içeren bu Yönetmeliğe uygun olarak gerçekleştirilen serolojik ve virolojik laboratuvar testleri için kümes hayvanları veya kapalı alanda beslenen kanatlı hayvanlardan numune toplanması için gereken kriterler ve prosedürlerini,

ç) Avian influenza hastalığının teşhisi için kullanılan laboratuvar testlerini,

1) Ayırıcı teşhis için testleri,

2) HPAI ve LPAI virüslerini ayırmak için testleri,

3) Aşılı ve saha suşuyla enfekte kanatlıları birbirinden ayırt etmek için yapılan uygun testleri,

4) Laboratuvar testlerinin sonuçlarını değerlendirmek için kriterleri.

d) Avian influenza virüsü izolatlarının tiplendirilmesi için gereken laboratuvar tekniklerini kapsar.

(3) Avian influenza virüsleri, genomları ve antijenleri ile aşı araştırmaları, aşı teşhis ve üretimi sadece Bakanlık tarafından uygun biyogüvenlik önlemlerinin alındığı onaylanan laboratuvar veya kuruluşlarda gerçekleştirilir.

Referans laboratuvarlar

MADDE 53 – (1) Ulusal referans laboratuvarı Bakanlıkça belirlenir. Ulusal referans laboratuvarı Ek-2'de belirtilen temel görevleri yapar.

BEŞİNCİ KISIM

Aşılama

BİRİNCİ BÖLÜM

Aşılama Prensipleri

Üretim, satış ve avian influenza aşılarının kullanımı

MADDE 54 – (1) Avian influenzaya karşı aşılama yapılıp yapılmayacağına Bakanlıkça karar verilir. Kanatlı influenza aşılarının ülke içinde üretimi, depolanması, temin edilmesi, dağıtımı, satışı ve kullanımı, Bakanlığın resmî denetimi altında gerçekleştirilir. Avian influenza hastalığına karşı kullanılacak uygun aşılar Bakanlıkça belirlenir.

(2) Avian influenza aşı stoklarının temini ve depolanmasına ilişkin kurallar Bakanlıkça belirlenir.

İKİNCİ BÖLÜM

Acil Aşılama

Kümes hayvanlarının veya kapalı ortamda beslenen diğer kuşların acil olarak **aşılması**

MADDE 55 – (1) Bakanlık, yapılan risk değerlendirmelerine göre ülkede yayılan önemli ve acil bir avian influenza tehdidini belirlediğinde, bu salgını kısa zamanda önlemek amacıyla kümes hayvanlarını veya kapalı ortamda beslenen diğer kuşların acil olarak aşılmasına karar verebilir. Bu bölümde belirtilen aşılamanın olabilmesi için aşağıdaki şartlardan bir veya bir kaçının bulunması gerekir.

- a) Ülkede bir salgın,
- b) Ülkeye yakın bir bölgede salgın,
- c) Yakındaki bir üçüncü ülkede kümes hayvanları veya kapalı ortamda beslenen kuşlarda avian influenza hastalığının doğrulanması.

(2) Bakanlık birinci fıkraya uyarınca acil bir aşılama kararı verirse, aşılama ile ilgili acil aşılama planını da hazırlayıp onaylar. Acil aşılama planının, DIVA stratejisi ile uyumlu olması şarttır ve asgari olarak aşağıdaki bilgileri içerir.

- a) Acil aşılama gerektiren hastalık durumu,
- b) Acil aşılamanın yapılacağı coğrafi bölge, bu bölgedeki çiftlik sayısı ve aşılacak çiftlik sayısı,
- c) Aşılacak kümes hayvanı veya kapalı alanda beslenen kuşların türleri ve kategorileri,
- ç) Aşılacak kümes hayvanlarının veya kapalı alanda beslenen diğer kuşların ortalama sayısı,
- d) Aşı özelliklerinin özeti,
- e) Acil aşılama kampanyasının tahmini süresi,
- f) Aşılacak kümes hayvanları veya kapalı alanda beslenen diğer kuşların hareketine ilişkin İkinci Kısımın üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümü ile Üçüncü Kısımın üçüncü bölümünde belirtilen önlemlerin şartsız olarak kabul edilmesini gerektiren özel koşullar,
- g) Çevredeki çiftliklerde acil aşı uygulamasının gerekip gerekmeyeceğine karar verilirken dikkate alınacak kriterler,
- ğ) Tutulan kayıtlar ve aşılacak kümes hayvanları veya kapalı alanda beslenen diğer kuşların kayıtları,
- h) Epidemiyolojik durum; acil aşılama kampanyasının etkinliğinin izlenmesi ve aşılacak kümes hayvanları ve kapalı alanda beslenen diğer kuşların hareketinin kontrolü için acil aşılama bölgesinde yer alan aşılacak çiftliklerde veya bölgedeki diğer çiftliklerde gerçekleştirilecek klinik ve laboratuvar testleri.

(3) Acil aşılama yapılması hâlinde kümes hayvanları ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlar ile kanatlı hayvan ürünlerinin nakil şartları Ek-8'de belirtilen kurallara göre yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Koruyucu Aşılama

Kümes hayvanlarına veya kapalı ortamda beslenen diğer kuşlara koruyucu aşı uygulanması

MADDE 56 – (1) Bakanlık bazı bölgeleri, risk değerlendirmelerine dayanarak avian influenza riski altındaki kanatlı hayvanlara veya kapalı alanlarda beslenen diğer kuşlara bu bölümde belirtilen şartlara göre uzun vadeli bir önlem olarak koruyucu aşı uygulamasına karar verebilir. Bu durumda da Bakanlık koruyucu aşılama planını hazırlar ve onaylar. Koruyucu aşılama planının, DIVA stratejisi ile uyumlu olması şarttır ve asgari olarak aşağıdaki bilgileri içerir.

- a) Koruyucu aşının gerekçesine ilişkin hastalık hikâyesini de içeren açık bir teşhis ve tanımlama,
- b) Koruyucu aşılamanın yapılacağı bölge, kanatlı hayvan tipi ve kümes hayvanı ve kapalı alanlarda beslenen diğer kuşların bazı kategorileri ve bu bölgedeki çiftlik sayısı ile aşılacak çiftliklerin sayı ve tipleri,
- c) Aşılacak kümes hayvanı veya kapalı alanda beslenen kuşların türleri ve kategorileri,
- ç) Aşılacak kümes hayvanlarının veya kapalı alanda beslenen diğer kuşların ortalama sayısı,
- d) Aşı özelliklerinin özeti,
- e) Koruyucu aşılama kampanyasının tahmini süresi,
- f) Aşılacak kümes hayvanları veya kapalı alanda beslenen diğer kuşların hareketine ilişkin İkinci Kısımın üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümü ile Üçüncü Kısımın üçüncü bölümünde belirtilen önlemlerin şartsız olarak kabul edilmesini gerektiren özel koşullar,
- g) Çevredeki çiftliklerde acil aşı uygulamasının gerekip gerekmeyeceğine karar verirken dikkate alınacak kriterler,
- ğ) Epidemiyolojik durum, koruyucu aşılama kampanyasının etkinliği ve aşılacak kümes hayvanları ve kapalı alanda beslenen diğer kuşların hareketinin kontrolünü izlemek için aşılama bölgesinde yer alan uygun sayıdaki diğer çiftliklerde yapılan testler ve gözlemlerle birlikte aşılamanın yapılacağı çiftliklerde Teşhis Kılavuzuna uygun olarak gerçekleştirilecek laboratuvar testleri.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Aşı Bankaları

Uluslararası aşı bankası

MADDE 57 – (1) Bakanlık, Avrupa Birliği ile ülkemiz arasında yapılan anlaşmalar çerçevesinde finansal ve

teknik alanda hazırlayacağı detaylı düzenlemelerle uluslararası aşı bankasından yararlanılmasına karar verebilir.

Ulusal aşı bankası

MADDE 58 – (1) Bakanlık, avian influenza aşılarını acil veya koruyucu aşılama için kullanmak üzere saklamak için bir ulusal aşı bankası kurabilir.

ALTINCI KISIM
Çeşitli ve Son Hükümler

Kontroller

MADDE 59 – (1) Bakanlık, bu Yönetmeliğin bir örnek olarak uygulanması için hayvan sağlığı ve refahı ile gıda kanununa uygun olarak il/ilçe müdürlükleri ile resmî ve özel laboratuvarların çalışmalarını yerinde incelemek üzere gerekli kontroller yapabilir.

Acil durum planı

MADDE 60 – (1) Bakanlık, acil durum planı ile ilgili aşağıdaki uygulamaları yapar.

a) Herhangi bir salgın durumunda uygulanacak ulusal önlemleri belirten Ek-9'da yer alan kriterlere uygun acil durum planı hazırlar.

b) Acil durum planı, salgının hızlı ve etkili bir şekilde eradikasyonu için gereken olanaklara, ekipmana, personele ve diğer tüm materyallere ulaşılmasını ve ticari kanatlı işletmelerinin yerleşim bilgilerini ve sayısını verecek şekilde kayıt altına alınmasını sağlar nitelikte hazırlanır.

c) Acil durum planının; hayvan sağlığı, halk sağlığı, çevre konuları ve işçilerin sağlık ve güvenliği konuları başta olmak üzere, farklı sektörlerden sorumlu yetkili otoriteler arasında yakın işbirliği ile özellikle çiftçiler, sektör çalışanları ve halk arasında risk iletişimini sağlayacak hükümler içermesi gerekir.

ç) Hazırlanan acil durum planı en az beş yılda bir yenilenir.

d) Avian influenza'nın hızlı ve etkili eradikasyonunu sağlamak için (a) ve (b) bentlerinde belirtilen önlemler ek olarak acil durum planı ile ilgili tatbikatları yapar.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 61 – (1) 10/4/2008 tarihli ve 26843 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Avian İnfluenza Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 62 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 63 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı yürütür.

EK-1

AVIAN INFLUENZA HASTALIĞININ TANIMI

(1) Avian influenza hastalığı, kümes hayvanlarında veya kapalı tutulan kuşlarda influenza A virüsünün, H5 veya H7 alt tiplerinin kanatlılarda oluşturduğu herhangi bir enfeksiyonu ifade eder ve bildirilmesi zorunludur. NAI olarak kısaltılır.

(2) Bildirilmesi zorunlu olan avian influenza hastalığının veya NAI'nin formları;

a) H5 ve H7 ya da AI virüsünün herhangi bir alt tipinin 6 haftalık aşısız duyarlı piliçler kullanılarak intravenöz patojenite indexi yani IVPI 1.2'den büyük veya alternatif olarak mortalite en az %75 ise, bu avian influenza hastalığının ihbarı mecburi yüksek patojen formu olan yüksek patojeniteli avian influenza veya HPNAI,

b) H5 ve H7 ya da AI virüsünün herhangi bir alt tipinin 6 haftalık aşısız duyarlı piliçler kullanılarak intravenöz patojenite indexi yani IVPI1.2'den küçük veya alternatif olarak mortalite %75'ten az ise, bu avian influenza hastalığının ihbarı mecburi düşük patojen formu olan düşük patojeniteli avian influenza veya LPNAI,

olarak tanımlanır.

(3) Bildirilmesi zorunlu olan avian influenza hastalığının tespit edilerek tanımlanabilmesi için;

- a) Yüksek patojenik avian influenza veya HPAI, kümes hayvanlarında veya kapalı tutulan kuşlarda veya kanatlılardan orijin alan kanatlı ürünlerinden HPNAI virüsünün izole ve identifiye edilmesi ya da HPNAI virüsüne ait spesifik viral RNA tespit edilmesi veya
- b) Düşük patojenik avian influenza veya LPAI, kümes hayvanlarında veya kapalı tutulan kuşlarda veya kanatlılardan orijin alan kanatlı ürünlerinden LPNAI virüsünün izole ve identifiye edilmesi ya da LPNAI virüsüne ait spesifik viral RNA tespit edilmesi veya
- c) Kümes hayvanlarında veya kapalı tutulan kuşlarda aşılama yapılmadığı durumlarda NAI virüslerinin H5 veya H7 alt tiplerine karşı antikörlerin bulunması, gerekmektedir.

ULUSAL REFERANS LABORATUVARININ FONKSİYONU VE GÖREVLERİ

(1) Ulusal referans laboratuvarı avian influenzanın varlığını saptamada ve virüs izolatlarının genetik tip tayininde kullanılan laboratuvar testlerinin teşhis kılavuzu çerçevesinde yapılmasını sağlamaktan sorumludur. Bu amaçla, uluslararası referans laboratuvarı veya diğer ulusal laboratuvarlarla özel anlaşmalar yapabilir.

(2) Ulusal referans laboratuvar, kanatlı orijinli influenza virüs izolatlarını, aşağıdakilerin yapılabilmesi için gecikmeden Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı'nın uluslararası referans laboratuvarlarından birine gönderir.

a) İlk avian influenza mihraklarının tümünden karakterizasyon yapılması,
b) İkinci mihrak durumunda temsili sayıda mihraktan karakterizasyon yapılması,
c) Kümes hayvanları ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşlar ile memelilerin sağlığını ciddi şekilde tehdit etmesi durumunda, Ek-1'de belirtilen ihbarı zorunlu influenza-NAI virüslerinin saptanması.

(3) Ulusal referans laboratuvarı, ülkedeki avian influenza hastalığı teşhis laboratuvarlarındaki standartları ve teşhis metotlarını koordine etmekle yükümlüdür. Bu amaçla;

a) Diagnostik reagentlere sahip resmî veya özel laboratuvarlar kurulmasına teknik destek sağlayabilir.

b) Ülkede hastalığın teşhisinde kullanılan tüm diagnostik reagentlerin kalitesini kontrol eder.

c) Periyodik olarak karşılaştırmalı testler düzenler.

ç) Ülkede saptanan mihraklardan avian influenza izolatlarını ve kanatlı orijinli diğer influenza virüsizolatları toplar.

d) Ulusal beşeri influenza laboratuvarıyla işbirliği yapar.

HASTALIĞIN BİLDİRİLMESİ VE İLAVE EPİDEMİYOLOJİK BİLGİLER

(1) Avian influenza hastalığına ait herhangi bir primer mihraktaki teşhisin doğrulanması veya kesimhanede/kombinada veya nakil araçlarında belirlenmesi hâlinde, il müdürlükleri tarafından hastalığın bildirimini aşağıda belirtilen prosedüre uygun olarak yirmidört saat içinde Bakanlığa yapılmalıdır.

- a) İhbar tarihi,
- b) İhbar zamanı,
- c) Hastalığın adı,
- ç) Mihrak sayısı, nakil araçlarında veya kesimhanedeki veya kombinadaki avian influenza ile ilgili pozitif bulgular,
- d) Hastalıktan şüphelenilen ilk tarih,
- e) Doğrulama tarihi,
- f) Doğrulama için kullanılan metotlar,
- g) Hastalığın bir işletmede, kesimhanede/kombinada veya nakil aracında mı tespit edildiği,
- ğ) Hastalık mihrakının veya pozitif bulguların görüldüğü kesimhanenin veya nakil yolunun coğrafik konumu,
- h) Uygulanan hastalık kontrol tedbirleri.

(2) Nakil araçlarında veya kesimhanelerde/kombinalarda pozitif bulguların tespit edilmesi hâlinde, birinci fıkrada belirtilen bilgilere ek olarak Bakanlığa aşağıdaki bilgiler bildirilir.

- a) Nakil araçlarında veya kesimhanelerde/kombinalarda bulunan hastalığa duyarlı kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların sınıflarına göre tahmini sayıları,
- b) Nakil araçlarında veya kesimhanelerde/kombinalarda ölü bulunan kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların sınıflarına göre tahmini sayıları,
- c) Kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların sınıflarına göre tahmini sayıları ve belirlenen morbiditesi, doğrulamanın yapıldığı tahmini hayvan sayısı,
- ç) Nakil araçlarında veya kesimhanelerde/kombinalarda öldürülen veya kesilen kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların tahmini sayısı,
- d) İmha edilen kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların tahmini sayısı,
- e) Hastalığın görüldüğü kesimhanenin/kombinanın kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuş bulunduran en yakın ticari işletmeye olan uzaklığı,
- f) Hastalığın tespit edildiği kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların bulunduğu orijin işletme veya işletmelerin yeri.

(3) İl Müdürlükleri tarafından birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen bilgiler, hastalık sönüncüye kadar rutin olarak her hafta Perşembe akşamına kadar ve ayrıca Bakanlığın gerekli görmesi durumunda diğer günlerde de güncellenerek Bakanlığa bildirilir.

(4) Resmî veteriner hekim, taşıma araçlarında veya kesimhanelerde/kombinalarda ortaya çıkan salgın veya pozitif bulgulara dair yazılı bir raporu mümkün olan en kısa sürede aşağıdaki bilgileri de içerecek şekilde ve birinci, ikinci ile üçüncü fıkralarda da yer alan bilgiler doğrultusunda ilgili il müdürlüğüne ve il müdürlüğü de Bakanlığa gönderir.

- a) Hastalığın görüldüğü işletme, kesimhane/kombina veya nakil aracında kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların öldürüldüğü veya kesildiği tarih ve karkasların imha edildiği tarih,
- b) Avian influenza mihrakının muhtemel kaynağının veya kesin ise kaynağına ilişkin bilgi,

c) Hayvan hareketinin kontrolüne ilişkin önlemlerin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için oluşturulan kontrol sistemi hakkında bilgi,

ç) Kesimhane/kombinada veya nakil aracında avian influenza tespit edilmesi durumunda biliniyorsa sorumlu virüsün genetik tipi,

d) Kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların kesildiği veya öldürüldüğü kontak işletmeler veya avian influenza virüsü ile temas şüphesi bulunan kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların bulunduğu işletmelerle ilgili şu bilgiler:

1) Mezbahada kesilme veya öldürülme tarihi ve kümes hayvanı ile diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların bulunduğu işletmedeki öldürüldükleri veya kesildikleri tarih,

2) Enfeksiyon kaynağı ile temas eden işletmelerin epidemiyolojik bağlantısı veya mevcut avian influenza şüphesine neden olan şüpheler,

3) Kümes hayvanı ve diğer kapalı alanlarda beslenen kuşların öldürülmediği ve kesilmediği temas işletmelerden, neden öldürülmedikleri veya kesilmediklerine dair nedenlerle ilgili bilgi verilir.

(5) Sınır kontrol noktaları veya karantina tesisleri veya ithalat mevzuatı doğrultusunda çalışan merkezlerden yurda giren, ithal canlı kümes hayvanları, kapalı kuşlar veya kanatlı ürünlerinde, avian influenza hastalığının doğrulanması hâlinde, yetkili otorite gecikmeksizin Bakanlığa bu doğrulamayı bildirir ve alınan tedbirler konusunda bir rapor hazırlayarak sunar.

(6) Yapılan araştırmalar sonucunda herhangi bir sağlık riski belirlendiğinde Bakanlık durumu yirmidört saat içinde OIE ve ilgili uluslararası kuruluşlara bildirir.

İŞLETMELERDEN YUMURTALARIN ÇIKARILMASINA İZİN VERİLMESİ

(1) Yetkili otorite, 10 uncu maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde ve 15 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen durumlarda, kanatlı işletmelerinden yumurtaların, yetkili otoriteler tarafından izin verilmiş olan yumurta ürünleri üretim merkezine nakline aşağıdaki koşullara bağlı olarak izin verebilir.

a) Şüpheli işletmeden yumurtaların çıkarılmasına izin verilmesi için yumurtalar şüpheli işletmeden belirlenen işletmeye doğrudan yollanmalı, şüpheli işletmeden çıkan her parti sorumlu resmî veteriner hekim tarafından veya onun gözetiminde mühürlenmeli ve belirlenen kuruluşa gidene kadar mühürlü kalmalıdır.

b) Yumurtaların üretildiği işletmeden sorumlu olan resmî veteriner hekim, yumurtaların gönderileceği işletmenin yetkili kişisine bilgi vermelidir.

c) Belirlenen kuruluştan sorumlu yetkili kişi;

1) Bu ekin birinci fıkrasının (a) bendinde bahsedilen yumurtaların geldikleri tarihten işlenene kadar olan süre boyunca diğer yumurtalardan ayrı tutulmasını;

2) Bu yumurtaların kabuklarının imha edilmesini,

3) Yumurtaların paketlerinin imha edileceğine veya avian influenza virüslerinin yok edilmesini sağlayacak şekilde temizlenip dezenfekte edilmesini,

4) Bu Ekin birinci fıkrasının (a) bendinde bahsedilen yumurtaların temizlenmiş ve dezenfekte edilmiş araçlarda taşınmasını, sağlayacaktır.

**KONTAK İŞLETMELERDE VEYA İLERİ SINIRLANDIRILMIŞ RİSKLİ
BÖLGELERDEKİ ALANLARDA VE İŞLETMELERDE UYGULANACAK
TEDBİRLERE İLİŞKİN KARAR İÇİN DİKKATE ALINACAK BAŞLICA
KRİTERLER VE RİSK FAKTÖRLERİ**

Belirleyici Kriterler	
Üretimin durdurulması için	Üretime devam edilmesi için
Kontak işletmelerde avian influenza varlığını destekler klinik belirtiler	Kontak işletmelerde avian influenza varlığını destekler klinik belirti olmaması ve epidemiyolojik bağlantı olmaması
Yaygın olarak bulunan kanatlı türlerinin hastalığa yüksek duyarlılığı	Yaygın olarak bulunan kanatlı türlerinin hastalığa düşük oranda duyarlılığı
Avian influenza'nın görüldüğü kümes hayvanları ve kapalı kuşların bulunduğu işletmeden, virüsün bulaştığı muhtemel tarihten sonra kümes hayvanları ve kapalı kuşların diğer kontak işletmelere taşınması	Avian influenza'nın görüldüğü, kümes hayvanları ve kapalı kuşların bulunduğu işletmelere virüsün bulaştığı muhtemel tarihten sonra kontak işletmelerin bulunmaması
Kontak işletmelerin kanatlı popülasyonunun yoğun olduğu bir bölgede bulunması	Kontak işletmelerin kanatlı popülasyonunun az olduğu bir bölgede bulunması
Hastalığın, eradikasyon önlemlerinin uygulanmasından önce avian influenza'nın tespit edildiği işletmelerden virüsün yayılması için yeterli zamanın olması	Hastalığın, eradikasyon önlemlerinin uygulanmasından önce avian influenza'nın doğrulandığı işletmelerden virüsün yayılması için diğer kısıtlı zamanın olması
Avian influenza'nın tespit edildiği işletmenin çevresindeki 500 metrelik* alan içinde kontak işletmelerin konumlanmış olması	Kontak işletmenin avian influenza'nın doğrulandığı işletmeden 500 metrelik* alandan daha uzakta konumlu olması
Kontak işletmelerin avian influenza tespit edilen birden fazla işletme ile bağlantısının bulunması	Kontak işletmelerin avian influenza tespit edilen işletme ile bir bağlantısının bulunmaması
Salgının kontrol altında olmaması ve avian influenza'nın doğrulandığı işletmelerin sayısının yükselmesi	Salgının kontrol altında olması
(*) Kanatlı popülasyonunun çok yoğun olduğu durumlarda daha fazla bir uzaklık düşünülmelidir.	

İŞLETMELERDE UYGULANACAK TEMİZLİK, DEZENFEKSİYON VE ARINDIRMA İŞLEMLERİ İÇİN PRENSİPLER İLE PROSEDÜRLER

(1) Aşağıdaki genel prensipler ve prosedürler 50 nci maddede yer alan temizlik, dezenfeksiyon ve arındırma prosedürüne uygun olarak gerçekleştirilir.

a) Temizlik, dezenfeksiyon ve gerekli olduğu durumda kemirgen ve böceklerin öldürülmesi için gereken önlemler, resmî veteriner hekimin talimatlarına uygun olarak resmî gözetim altında uygulanmalıdır.

b) Avian influenza virüsünün ortadan kaldırılması için kullanılacak dezenfeksiyon maddeleri ve bunların konsantrasyonlarını yetkili otorite belirler.

c) Dezenfektanlar, temin edilen yerdeki dezenfektan üreticisinin önerdiği şekilde veya resmî veteriner hekimin veya yetkili otoritenin talimatı doğrultusunda kullanılmalıdır.

ç) Dezenfektanların ve uygulama yönteminin seçimi, dezenfekte edilecek işletmenin, araçların ve nesnelere yapısı dikkate alınarak seçilmelidir.

d) Yağ çözücü ve dezenfektanların kullanıldığı durumlarda bunların etkilerinin azalmaması sağlanmalıdır; özellikle basınç, minimum sıcaklık ve gereken temas süresi gibi dezenfektan üreticisi tarafından gösterilen teknik parametrelere riayet edilmelidir.

e) Kullanılan dezenfektana bakılmaksızın aşağıdaki genel kurallara uyulmalıdır:

1) Altlık ve dışkının dezenfektanda bekletilmesi;

2) Mümkünse etkili bir temizlik ve dezenfeksiyon için zemin, rampalar, duvarlar ve aletlerin yıkanması, dikkatle fırçalanması ve kazınması;

3) Daha sonra dezenfektan üreticisinin önerilerine göre dezenfektanın minimum temas süresine göre uygulanması.

f) Sıvılar ile yıkama basınçlı aletler kullanarak yapıldığında, daha önce temizlenen kısımların tekrar kontamine olmamasına dikkat edilmelidir.

g) Alet, ekipman, tesisat, eşyalar ve kontamine olması muhtemel her şeyin yıkanması, dezenfeksiyonu veya imhası önceden planlanmalıdır.

ğ) Dezenfeksiyon işleminden sonra tekrar kontaminasyondan kaçınılmalıdır.

h) Yönetmelik doğrultusunda yapılan temizlik ve dezenfeksiyon işlemleri, işletme ve araç kayıtlarında belgelendirilmelidir ve resmî onay istendiğinde resmî veteriner hekim veya onun gözetimindeki kişi tarafından onaylanmalıdır.

ı) Nakil amacıyla kullanılan veya personelin kullandığı araçların temizlenmesi ve dezenfeksiyonu resmî veteriner hekimin kontrolünde aracı kullanan kişi tarafından yapılmalıdır.

(2) Enfekte işletmelerin temizliği ve dezenfeksiyonu aşağıdaki prosedürlere uygun olarak gerçekleştirilmelidir.

a) Ön temizlik ve dezenfeksiyon:

1) Kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların öldürülmesi sırasında, avian influenza virüsünün yayılmasını minimuma indirmek veya önlemek için gereken tüm önlemler alınmalı, bu önlemler geçici dezenfeksiyon aletlerinin hazırlanması, koruyucu kıyafet ve duşların temini, kullanılan aletlerin kontamine olmaması ve havalandırmanın kapatılmasını içermelidir.

2) Öldürülen kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların karkaslarına dezenfektan uygulanmalıdır.

3) İmha edilmek üzere işletmeden çıkarılması gereken kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşları, kapalı ve sızıntı yapmayan araç veya taşıyıcılarla avian influenza virüsünün yayılmasını engellemek amacıyla resmî gözetim altında taşınmalıdır.

4) Öldürülen kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların karkasları imha edilmek üzere ayrılır ayrılmaz işletmede öldürme işleminin ve post-mortem muayenenin yapıldığı kontamine yerler, 50 nci maddeye uygun olarak izin verilen dezenfektanlarla temizlenmelidir.

5) Öldürme veya post-mortem muayeneler sırasında sıçrayan herhangi bir doku veya kan dikkatli bir şekilde toplanıp, öldürülen kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar ile birlikte imha edilmelidir.

6) Dezenfektanlar uygulanan yüzeyde en az yirmidört saat süreyle kalmalıdır.

b) Son temizlik ve dezenfeksiyon:

1) Gübre ve altlık atılmalı, aşağıdaki üçüncü fıkranın (a) bendinde belirtilen şekilde gereği yapılmalıdır.

2) Yağ ve kir, yağ ve kir çözücüler kullanılarak bütün yüzeylerden çıkarılmalı ve yüzeyler suyla temizlenmelidir,

3) Soğuk suyla yıkandıktan sonra dezenfektan uygulanmalıdır,

4) Yedi gün sonra işletme tekrar yağ çözücü bir madde uygulanarak suyla yıkanmalı, dezenfektanla yıkanıp tekrar suyla temizlenmelidir.

(3) Kontamine altlık ve gübrenin dezenfeksiyonu aşağıdaki prensip ve prosedürlerden birine göre gerçekleştirilir.

a) Gübre veya altlık;

1) En az 70 °C'lik buhara tabi tutulur.

2) Yakılarak imha edilir.

3) Yabani kuşların ve diğer hayvanların ulaşamayacağı şekilde derine gömülür.

4) Gübre ve altlık yığın hâline getirilir, sprey şeklinde dezenfektan uygulandıktan sonra altı ve üzeri örtülür ve en az kırkiki gün bırakılır.

b) Resmî veteriner hekimin talimatları doğrultusunda virüsün yok edilmesini sağlamak için etkili bir yöntem kullanılmadığı durumlarda en son enfekte materyalin ilavesinden sonra en az altmış gün süreyle muhafaza edilir.

c) Yetkili otorite, kontamine olması muhtemel altlık ve gübrenin yukarıda belirtilen işlemlerden birisinin uygulanarak influenza virüsünün imhasının yapıldığı onaylı işletmeye veya imha işlemi öncesinde depolanacağı yere taşınmasına, Bakanlıkça belirlenen özel kurallara uygun olarak izin verebilir.

(4) Bununla beraber, resmî veteriner hekim işletme tipini ve iklim koşullarını göz önüne alarak temizlik ve dezenfeksiyon için özel kurallar koyabilir. Resmî veteriner hekim böyle istisnai durumlar uygulandığında Bakanlığa bilgi verir ve özel kurallara ilişkin detayları bildirir.

(5) Resmî veteriner hekim, bir işletmenin veya işletmenin bir kısmının herhangi bir nedenle temizlenip dezenfekte edilemeyeceği konusunda ikna olursa böyle işletmelere veya işletmenin bir kısmına insan, araç, kümes hayvanı, kapalı alanlarda beslenen kuşlar, evcil memeliler veya herhangi bir şeyin girmesini yasaklayabilir ve bu yasaklama en az oniki ay süreyle yürürlükte kalabilir.

DÜŞÜK PATOJENİTELİ AVIAN INFLUENZA GÖRÜLEN İŞLETMELERDE UYGULANACAK ÖNLEM KARARLARI İÇİN KRİTERLER

(1) 41 inci maddenin birinci fıkrasına uygun olarak işletmelerde üretimin durdurulması ve kümes hayvanları veya yumurtaların taşınmasına karar verilirken resmî veteriner hekim en azından aşağıdaki kriterleri göz önünde bulundurur.

- a) İşletmedeki türler,
- b) İşletmenin etrafındaki alanda bulunan işletmelerin sayısı,
- c) Belirlenen kesimhaneler, kombinalar, kuluçkahaneler ve paketleme merkezlerinin yerleşim durumu,
- ç) İşletmelerdeki kümes hayvanları ve kapalı alanlarda beslenen kuşların bölümlerinde, nakliyat ve kesim sırasında uygulanan biyogüvenlik önlemleri,
- d) Nakliyat yolu,
- e) Bulaşma kanıtı,
- f) Eğer varsa halk sağlığı riski,
- g) İlgili ürünlerle ilgili daha başka işlemler,
- ğ) Sosyo-ekonomik ve diğer etkiler.

**ACİL AŞILAMA DURUMLARINDA KÜMES HAYVANI VE DİĞER KAPALI
BESLENEN KUŞLAR İLE KANATLI ÜRÜNLERİNİN NAKLİYAT
ŞARTLARI**

(1) Aşılama kümes hayvanı veya kapalı alanlarda beslenen kuşların taşınmasına ilişkin kontrol ve kayıtların tutulması 55 inci maddenin ikinci fıkrasındaki şartlara göre sağlanır.

(2) Bu Ekin içeriğine dâhil canlı kümes hayvanı veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar, yumurtalar veya kanatlı etinin taşınmasında kullanılan herhangi bir araç kullanıldıktan sonra gecikmeksizin 50 nci maddede belirtilen temizlik, dezenfeksiyon ve işlem prosedürlerinin birine veya birkaçına uygun prosedürden geçirilir.

(3) Aşılama bölgesindeki canlı kümes hayvanı veya kapalı alanda beslenen kuşlar ve yumurtaların taşınması için aşağıdaki koşullar uygulanmalıdır.

a) Kuluçkalık yumurtalar;

1) Teşhis kılavuzuna uygun olarak muayene edilen ve olumlu sonuçlar elde edilen aşı ve aşısız damızlık kümeslerden orijin almalı,

2) Resmî veteriner hekim tarafından onaylanan bir yöntemle göre dezenfekte edilmiş olmalı,

3) Doğrudan kuluçkahaneye gönderilmeli,

4) Kuluçkahaneye giden yumurtaların takipleri yapılacak vaziyette olmalıdır.

b) Sofralık yumurtalar;

1) Hastalık teşhis kılavuzuna uygun olarak muayene edilen ve olumlu sonuçlar elde edilen aşı ve aşısız yumurtacı kümeslerden orijin almalı,

2) Tek kullanımlık paketleme yapılarak ve resmî veteriner hekim tarafından istenen biyogüvenlik önlemleri alınarak resmî yetkililer tarafından belirlenen bir paketleme merkezine veya,

3) Bakanlıkça ruhsatlı ve belirlenen koşullara uygun yumurta ürünlerinin üretimini yapan bir işletmeye gönderilmelidir.

c) Günlük civcivler;

1) Bu ekin üçüncü fıkrasının (a) bendinde belirtilen koşulları yerine getiren kuluçkalık yumurtalardan elde edilmeli,

2) Hiç kümes hayvanının bulunmadığı bir kümese yerleştirilmelidir.

ç) Canlı kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar;

1) Tavsiye edilen aşılama programına göre avian influenza hastalığına karşı aşılanmış olmalı,

2) Hastalık teşhis kılavuzuna uygun olarak muayene edilmiş ve olumlu sonuçlar alınmış olmalı,

3) Hiç kümes hayvanının bulunmadığı bir kümese yerleştirilmelidir.

d) Kesilecek kümes hayvanları;

1) Nakliyattan önce hastalık teşhis kılavuzuna uygun olarak muayene edilmiş ve olumlu sonuçlar alınmış olmalı,

2) Hemen kesilmek üzere, önceden belirlenen bir kesimhaneye/kombinaya doğrudan gönderilmelidir.

(4) Aşılama alanının dışındaki işletmelerden aşılama alanındaki işletmelere canlı kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların ve yumurtaların taşınmasında aşağıdaki koşullar yerine getirilmelidir.

a) Kuluçkalık yumurtalar;

1) Doğrudan kuluçkahaneye taşınmalı,

2) Kuluçkahanede takipleri yapılmalıdır.

b) Sofralık yumurtalar;

1) Tek kullanımlık paketleme yapılarak ve resmî veteriner hekim tarafından istenen biyogüvenlik önlemleri alındığı resmî yetkililer tarafından belirlenen bir paketleme merkezine veya,

2) Bakanlıkça ruhsatlı ve belirlenen koşullara uygun yumurta ürünlerinin üretimini yapan bir işletmeye gönderilmelidir.

c) Günlük civcivler hiç kümes hayvanının bulunmadığı bir kümese yerleştirilmelidir.

ç) Canlı kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar;

1) Hiç kümes hayvanının bulunmadığı bir kümese yerleştirilmeli,

2) Gittikleri çiftlikte tavsiye edilen aşılama programına göre aşılanmış olmalıdır.

d) Kesilecek kümes hayvanları hemen kesilmek üzere, önceden belirlenen bir kesimhaneye doğrudan gönderilmelidir.

(5) Aşılama alanının içindeki işletmelerden aşılama alanı dışındaki işletmelere canlı kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşlar ve yumurtaların taşınmasında aşağıdaki koşullar yerine getirilmelidir.

a) Kuluçkalık yumurtalar;

1) Teşhis kılavuzuna uygun olarak muayene edilen ve olumlu sonuçlar elde edilen aşı ve aşısız damızlık kümeslerden orijin almalı,

2) Resmî veteriner hekim tarafından onaylanan bir yöntemle göre dezenfekte edilmiş olmalı,

3) Doğrudan kuluçkahaneye gönderilmeli,

4) Kuluçkahanede takipleri yapılacak vaziyette olmalıdır.

b) Sofralık yumurtalar;

1) Hastalık teşhis kılavuzuna uygun olarak muayene edilen ve olumlu sonuçlar elde edilen aşı ve aşısız yumurtacı kümeslerden orijin almalı,

2) Tek kullanımlık paketleme yapılarak ve resmî veteriner hekim tarafından istenen biyogüvenlik önlemleri alındığı resmî yetkililer tarafından belirlenen bir paketleme merkezine veya,

3) Bakanlıkça ruhsatlı ve belirlenen koşullara uygun yumurta ürünlerinin üretimini yapan bir işletmeye gönderilmelidir.

c) Günlük civcivler;

1) Aşılanmamış olmalı,

2) İkinci fıkra, üçüncü ve dördüncü fıkraların (a) bentlerinde belirtilen koşulları yerine getiren kuluçkalık yumurtalardan orijin almalı,

3) Hiç kümes hayvanının bulunmadığı bir kümese yerleştirilmelidir.

ç) Canlı kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen diğer kuşlar;

1) Aşılanmamış olmalı,

2) Hastalık teşhis kılavuzuna uygun olarak muayene edilmiş ve olumlu sonuçlar alınmış olmalı,

3) Hiç kümes hayvanının bulunmadığı bir kümese yerleştirilmelidir.

d) Kesilecek kümes hayvanları;

1) Nakliyattan önce hastalık teşhis kılavuzuna uygun olarak muayene edilmiş ve olumlu sonuçlar alınmış olmalı,

2) Hemen kesilmek üzere, önceden belirlenen ruhsatlı bir kesimhaneye doğrudan gönderilmelidir.

(6) Aşılı bölgelerden temin edilen kümes hayvanlarından elde edilen et için aşağıdaki koşullar yerine getirilecektir:

a) Aşılı kümes hayvanlarından elde edilen kümes hayvanları eti için;

1) DIVA stratejisine uygun olarak tavsiye edilen bir aşı ile aşılanmış olmalıdırlar,

2) Hastalık teşhis kılavuzuna uygun olarak gözlenmiş ve test uygulanmış ve negatif sonuç alınmış olmalıdır,

3) Yüklemeden önceki kırksekiz saat içinde resmî veteriner hekim tarafından klinik muayenesi yapılarak uygun bulunmalı ve işletmedeki gözcü kuşlar da resmî veteriner hekim tarafından muayene edilmiş olmalıdır.

b) Kesim için gönderilen aşısız kümes hayvanlarından elde edilen et için kümes hayvanlarının hastalık teşhis kılavuzuna uygun olarak gözlemlerinin yapılmış olması gereklidir.

(7) Resmî veteriner hekim, karkas veya yumurtaların işletmelerden imha amacıyla çıkarılmasına izin verebilir.

(8) Bu Eke uygun olarak kesilen kümes hayvanlarından elde edilen et ve paketlenmiş yumurtaların taşınması için daha fazla kısıtlama uygulanmaz.

(9) Bakanlığın izni olmadıkça aşılanan kümes hayvanları, kapalı alanlarda beslenen kuşlar ve günlük civcivler ülke sınırları dışına çıkarılamaz.

ACIL DURUM PLANI İÇİN KRİTERLER

(1) Acil durum planları en azından aşağıdaki kriterlere uygun olmalıdır:

a) Avian influenza kontrol ölçülerini koordine edecek ulusal düzeyde bir kriz merkezi kurulmalıdır.

b) Hastalık kontrol ölçülerini yerel düzeyde koordine etmek için uygun olanaklara sahip yerel hastalık kontrol merkezlerinin bir listesi oluşturulmalıdır.

c) Kontrol önlemleri için çalışanların yetenekleri, sorumlulukları ve kendileri hakkında detaylı bilgi verilmeli ve kişisel korunma ve Avian influenza'nın insan sağlığı için oluşturduğu riskler hakkında çalışanları bilinçlendirmelidir.

ç) Her bir bölgesel hastalık kontrol merkezi, doğrudan veya dolaylı olarak salgında yer alan kişiler ve organizasyonlar arasında hızlı bir iletişim sağlanmalıdır.

d) Hastalık kontrol önlemlerini etkili olarak gerçekleştirmek için ekipman ve materyal bulunmalıdır.

e) Enfeksiyon veya kontaminasyondan şüphelenilmesi veya tespit edilmesi durumunda yapılacaklar hakkında, karkasların önerilen şekilde imhasını da içeren detaylı talimatlar bulunmalıdır.

f) Saha ve uygulama prosedürlerinde kişisel gelişim sağlamak için eğitim programları oluşturulmalıdır.

g) Teşhis laboratuvarları otopsi yapabilmeli, gereken serolojik ve histolojik muayeneleri yapabilecek kapasitesi olmalı ve hızlı teşhis yapacak alt yapısı bulunmalıdır. Örneklerin hızlı taşınması için düzenlemeler yapılmalıdır. Acil durum planı aynı zamanda laboratuvarın teşhis kapasitesini ve salgın hastalıkla başa çıkabilecek kaynakların durumunu da belirlemiş olmalıdır.

ğ) Kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuşların hangi popülasyonlarının aşılanabileceğini, gereken tahmini aşı miktarını ve aşı bulunup bulunmadığını da belirten her bir durum için bir aşılama planı oluşturulmalıdır.

h) Ülkede bulunan nadir kümes hayvanları veya kapalı alanlarda beslenen kuş ırklarının saptanması için resmî kayıt altına alınmalıdır.

ı) Kanatlı popülasyonunun yoğun olduğu bölgelerin belirlenmesi için düzenlemeler yapılmalıdır.

i) Acil durum planlarının uygulanması için gerekli kanuni tedbirlerin uygulanmasını sağlamak için düzenlemeler yapılmalıdır.